

BLOKLESSEN

les	leerwerkboek	toetsboek	inhoud	domein	lesdoel
week 1					
1	X		doel 1	Optellen en aftrekken	Het kind kan aftreksommen t/m 100 uitrekenen met de basisstrategie: rijgen en herkent de 'makkelijke' aftreksommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan: • de strategie beheersen (les 1); • de strategie begrijpen (les 2).
2	X		doel 1		
3	X		doel 2	Vermenigvuldigen en delen	Het kind kent de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels: • vlot leren uitrekenen (les 3); • toepassen (les 4).
4	X		doel 2		
5	X		herhaling		Het kind herhaalt de doelen van de week.
week 2					
6	X		doel 3	Vermenigvuldigen en delen	Het kind beheerst de strategieën: $1 \times$ meer en $1 \times$ minder: • beheersen (les 6); • toepassen (les 7).
7	X		doel 3		
8	X		doel 4	Tijd	Het kind kan een maandkalender aflezen en aan de hand van een maandkalender een datum bepalen: • een maandkalender aflezen (les 8); • een datum bepalen binnen een maand (les 9).
9	X		doel 4		
10	X		herhaling		Het kind herhaalt de doelen van de week.
week 3					
11	X		meten en meetkunde	Meetkunde	Het kind kan herkennen of een figuur spiegel- of draaisymmetrisch is.
12		X	toets		Het kind maakt de toets over de doelen van het vorige blok.
13	X		remediëren, herhalen, verrijken	Optellen en aftrekken Vermenigvuldigen en delen	Het kind herhaalt, remedieert of verrijkt de doelen van de eerste week.
14	X		remediëren, herhalen, verrijken	Vermenigvuldigen en delen Tijd	Het kind herhaalt, remedieert of verrijkt de doelen van de tweede week.
15	X		blokafsluiting		Keuze uit verschillende activiteiten om het blok af te sluiten.

CONDITIETRAINING

ORGANISATIE

De conditietraining kan voorafgaand aan of na de blokles worden gemaakt.

POWER (LES 1, 3, 6, 8)

In het onderdeel Power van de conditietraining werken de kinderen zelfstandig aan de doelen van het vorige blok. Deze doelen worden daarna getoetst in de bloktoets. De laatste 2 opgaven (toets- en transferopgaven) zijn het belangrijkste om te peilen of het kind klaar is voor de toets. Kinderen die in het vorige blok hebben laten zien de

toetsdoelen te beheersen, kunnen dit blok zelfstandig met het onderdeel Power aan de slag. Is dit niet het geval, plan dan direct extra rekentijd en begeleiding voor deze kinderen in. Voor suggesties, zie de bij de bloklessen en de remediëring bij les 13/14 van het vorige blok.

les	leerwerkboek	domein	lesdoel
week 1			
1	X	Optellen en aftrekken	Het kind oefent optelsommen t/m 100 uit te rekenen met de basisstrategie: rijgen en het herkennen van 'makkelijke' optelsommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.
3	X	Vermenigvuldigen en delen	Het kind oefent met de strategieën: 1 × meer en 1 × minder.
week 2			
6	X	Vermenigvuldigen en delen	Het kind oefent met de strategie: halveren en de strategieën: 1 × meer en 1 × minder.
8	X	Meetkunde	Het kind oefent bij een getekend blokkenbouwsel de juiste gedraaide plattegrond te vinden.

SPEED (LES 2, 4, 7, 9)

In het onderdeel Speed van de conditietraining werken de kinderen zelfstandig aan het automatiseren en memoriseren van de basisvaardigheden. Alle onderdelen zijn terug te vinden in de bouwstenen van 'PP4 rekenmuur basisvaardigheden' groep 4, zie hoofdstuk 3.3. De *Pluspunt* Rekenmuur: rekendrempels van de algemene handleiding. Bij het overgrote deel van de bouwstenen zijn ook rekenspellen in te zetten, zie hiervoor het spellenkatern in de handleiding. De rekenspellen kunnen worden ingezet in plaats van de conditietraining en/of als kinderen nog extra oefening (extra rekentijd) nodig hebben.

succesvol verlopen als de kinderen de basisvaardigheid die wordt geautomatiseerd, beheersen. Is dit niet het geval, start dan nog niet met het Speed-gedeelte en laat de kinderen eerst aan dit onderdeel werken. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de rekenspellen. Zet bij opgave 1 de timer op het in de les aangegeven aantal minuten. Geef aan dat ze in deze tijd zo snel (en zo goed) mogelijk moeten werken. Laat de kinderen een streep zetten onder de laatste som die ze in deze tijd hebben gemaakt. Controleer kort waar ze de streep hebben gezet. Daarna kunnen ze de resterende tijd vlot doorwerken aan de andere opgaven. In de bloktoets is de eerste opgave een tempo-opgave. In les 12 wordt aangegeven hoeveel minuten er voor de tempo-opgave beschikbaar is.

AANDACHTSPUNTEN

Het proces van automatiseren in groep 4 kan alleen

les	leerwerkboek	drempel	bouwsteen en onderdeel
week 1			
2	X	4 rekenen t/m 100	A optellen met tientallen B aftrekken met tientallen C aanvullen t/m een tiental D afhalen van een tiental
4	X	3 rekenen t/m 20	A optellen zonder overschrijding B aftrekken zonder overschrijding D optellen met overschrijding E aftrekken met overschrijding
week 2			
7	X	4 rekenen t/m 100	A optellen met tientallen B aftrekken met tientallen C aanvullen t/m een tiental D afhalen van een tiental
9	X	3 rekenen t/m 20	A optellen zonder overschrijding B aftrekken zonder overschrijding D optellen met overschrijding E aftrekken met overschrijding

WARMING-UP

10

Combinatiegroep: kijk in het katern
Combinatiegroepen van de hoogste groep
voor een gezamenlijke warming-up.

Onderwerp: sprongen van 10 terug en afhalen
vanaf een tiental.

- 1 Maak tweetallen. Noem het getal 98. Om de beurt zeggen de kinderen het volgende getal (bij sprongen van 10 terug): 88, 78, 68 enz. Doe dit ook met 92.
- 2 Noem de som $60 - 8$. De kinderen schrijven het antwoord op hun wisbordje en houden dit omhoog. Doe dit ook met $40 - 3$, $90 - 8$ en $50 - 6$.

GELEIDE INSTRUCTIE

10

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

Geef denktijd en laat wisbordjes gebruiken.

- 1 Bekijk samen het doel en de leerlijn.
- 2 Bekijk het filmpje.
- 3 Welke som hoort bij dit verhaal? ($52 - 28$) In deze les leer je dit soort sommen uit te rekenen op de getallenlijn in maximaal 3 sprongen. Eerst de sprongen van 10. Die probeer je in 1 keer te maken. Daarna de eenheden. Die maak je in 2 sprongen via het tiental. Teken de som maar op de getallenlijn op je wisbordje.
- 4 Bespreek het na. Welk getal staat eerst op de getallenlijn? (52) Waarom? (eerste getal van de som) Aan welke kant? (rechts) Waarom? (Er gaat wat af.) Welke sprongen teken je op de getallenlijn? (eerst de tientallen, bij voorkeur 1 sprong van 20, en dan de eenheden in 2 sprongen, 8 eraf) Waar kom je uit? (24)
- 5 Waar op de lijn zie ik hoeveel mensen er in de bus zitten? (lijnstuk van 0 tot 52) Waar zie ik hoeveel mensen er uitstappen? (stuk van de sprongen bij elkaar: samen 28) Waar zie ik hoeveel mensen nu nog in de bus zitten? (lijnstuk van 0 tot 24)

DENKVRAAG

Bedenk een minsom waarbij de eenheden over het tiental gaan en een minsom waarbij de eenheden binnen het tiental blijven. Let op: beide sommen moeten uitkomen op 25. (bijvoorbeeld: $47 - 22$ en $62 - 37$)

OPGAVE 1

- 1 Reken uit op de getallenlijn in maximaal 3 sprongen. Kijk bij de Hulp als je het niet meer weet.

Lesdoel

Materialen

Optellen en aftrekken

- Het kind kan aftreksommen t/m 100 uitrekenen met de basisstrategie: rijgen en herkent de 'makkelijke' aftreksommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan:
- de strategie beheersen (les 1);
- de strategie begrijpen (les 2).

- leerwerkboek blz. 4-5
- antwoordenboek blz. 4-5
- conditietraining blz. 6-7
- observatieformulier

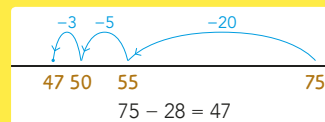
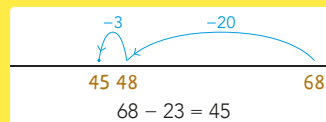
BLOK 7

LES 1

DOEL 1

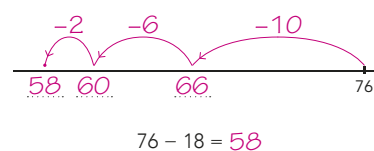
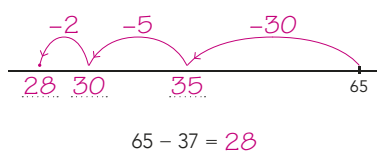
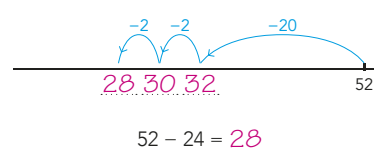
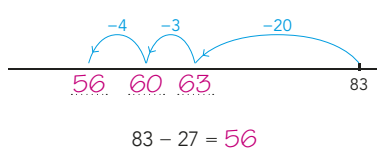
- Je leert aftrekken onder de 100 met de basisstrategie: rijgen.

HULP

1

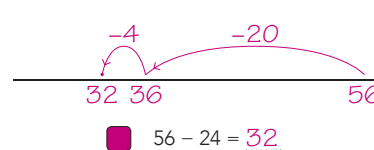
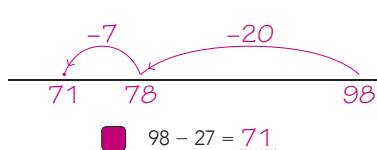
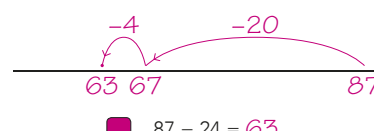
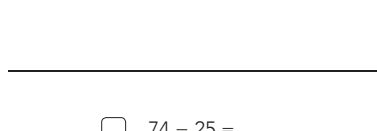
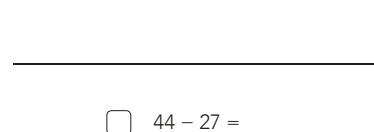
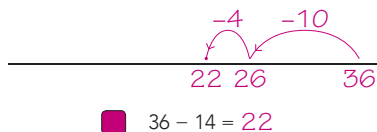
Reken uit.

2

Kruis de sommen aan waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

Reken alleen die sommen uit, op de getallenlijn.

OBSERVATIE

- Herkent het kind de 'makkelijke' aftreksommen (sommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan)?
- Kan het kind sommen als $45 - 27$ uitrekenen op de lege getallenlijn in maximaal 3 sprongen (eerst de tientallen in 1 sprong en dan de eenheden in 2 sprongen)?

warming-up

⌚ 10

geleide instructie

⌚ 10

zelfstandig werken

⌚ 15

↳ verlengde instructie

reflectie

⌚ 05

conditietraining

⌚ 20

OPGAVE 2

- 1 Zoek 2 sommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan. Geef kort de tijd en bespreek na. Hoe kun je deze sommen vinden? Gaan we bij $94 - 27$ over het tiental? (Ja, omdat er 4 eenheden af moeten en dan nog wat.) En bij $88 - 14$? (Nee, omdat $8 - 4 = 4$ en dat is binnen het tiental.)
- 2 Laat de rest van de opgave zelfstandig maken.
- 3 Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

ZELFSTANDIG WERKEN

⌚ 15

- 1 Benoem wie verlengde instructie volgt.
- 2 Stimuleer zo ver mogelijk door te werken.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE

⌚ 10

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan. Belangrijke voorwaarden om sommen als $45 - 27$ op te kunnen lossen zijn:

- Kan het kind sprongen van 10 terug maken vanaf een willekeurig getal op de getallenlijn? Bijvoorbeeld: $45, 35, 25$.
- Kan het kind rekenen in 2 sprongen via de 10 op de getallenlijn bij sommen als $35 - 7$? ($35 - 5 - 2$)

Oefen eerst deze voorwaarden. Zie ook de Hulp bij blok 4 les 1 en blok 5 les 3.

- 1 Schrijf de som $83 - 27 =$ op. Gaan de eenheden wel of niet over het tiental? Welk getal zet je eerst op de getallenlijn? Welke sprongen maak je eerst? Teken deze sprongen op de getallenlijn. Hoe ga je verder? (Eerst eraf halen tot 60, en dan de rest eraf halen: 4) Waar kom je uit? Laat het springen over het tiental in 2 sprongen doen, niet in 1 sprong. De kans bestaat anders dat kinderen de sprong op hun vingers uitrekenen.
- 2 Doe hetzelfde met: $64 - 26$.
- 3 Schrijf de som $67 - 35 =$ op. Gaan de eenheden wel of niet over het tiental? Welk getal zet je eerst op de getallenlijn? Welke sprongen maak je eerst? Teken deze sprongen op de getallenlijn. Hoe ga je verder? Hoeveel sprongen maak je dan? (1) Waarom? (Omdat $7 - 5 = 2$ en dat is binnen het tiental.)
- 4 Doe hetzelfde met: $48 - 23$.
- 5 Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

⌚ 05

- 1 Maak tweetallen. Laat de ander jouw sommen maken.

CONDITIETRAINING

⌚ 20

Doel: blok 6, doel 1.

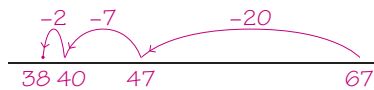
Het kind oefent optelsommen t/m 100 uit te rekenen met de basisstrategie: rijgen en herkennen van 'makkelijke' optelsommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

3 Reken uit op de getallenlijn.

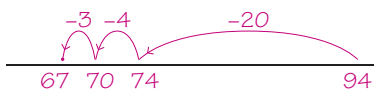
Kruis de sommen aan waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

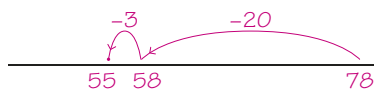
☒ $88 - 14 = 74$

☐ $67 - 29 = 38$

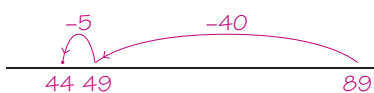
☐ $94 - 27 = 67$

☒ $78 - 23 = 55$

4 Welke som hoort erbij? Reken uit op de getallenlijn.

Tom heeft 45 punten.
Juil heeft 89 punten.
Hoeveel punten heeft Juil meer?

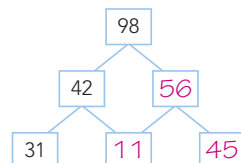
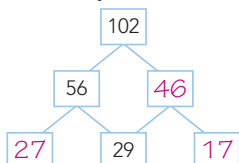
som: $89 - 45 = 44$
antwoord: 44 punten

In een doos liggen 48 kaarsen.
Aafke haalt er 24 uit.
Hoeveel kaarsen zijn er over?

som: $48 - 24 = 24$
antwoord: 24 kaarsen

5 Maak de piramide af.

KIJK TERUG

Bedenk 2 minsommen.

1 som binnen het tiental:
1 som waarbij de eenheden over het tiental gaan:

GELEIDE INSTRUCTIE

10

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

Geef denktijd en laat wisbordjes gebruiken.

- 1 Lees het doel, verwijst terug naar de vorige les en bekijk het filmpje nog een keer.
- 2 Maak tweetallen. *Bedenk een verhaal bij de som $42 - 19$. Wissel uit met de ander.* Loop rond en observeer of het de kinderen lukt een goed verhaal te bedenken bij de som. Laat enkele goede verhalen vertellen. *In deze les herhaal je het uitrekenen van dit soort sommen op de getallenlijn in maximaal 3 sprongen.*

DENKVRAAG

Bedenk een minsom waarbij de eenheden over het tiental gaan en een minsom waarbij de eenheden binnen het tiental blijven.

Let op: beide sommen moeten uitkomen op 12. (bijvoorbeeld: $51 - 39$ en $38 - 16$)

OPGAVE 1

- 1 Welke som hoort bij dit verhaal? ($71 - 34$) Schets de som op de getallenlijn op je wisbordje. Je hoeft de som nog niet uit te rekenen. Hier volstaat 1 sprong van 34, met onder de lijn een vraagteken. Waar komt het vraagteken? Wat weet je als je de som hebt uitgerekend? (Dan weet je hoeveel kilometer het nog rijden is naar de camping.) Reken nu de som op de getallenlijn uit.
- 2 Bespreek het na. Welk getal staat eerst op de getallenlijn? (71) Waarom? (eerste getal van de som) Aan welke kant? (rechts) Waarom? (Er gaat wat af.) Welke sprongen teken je op de getallenlijn? (Eerst de tientallen, 1 sprong van 30 heeft de voorkeur. Daarna nog 4 eraf met een sprong van 1 en een sprong van 3.) Waar kom je uit? (37)
- 3 Waar op de lijn zie ik het aantal kilometers naar de camping? (lijnstuk tot 71) Waar zie ik het aantal kilometers dat al is gereden? (stuk van de sprongen bij elkaar: samen 34) Wat betekent die 37? (het aantal kilometers dat ze nog moeten rijden tot de camping)

OPGAVE 2

- 1 Laat opgave 2 zelfstandig maken. Laat de kinderen eventueel samenwerken. Kijk bij de Hulp als je het niet meer weet.
- 2 Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

Lesdoel

Materialen

Optellen en aftrekken

- Het kind kan aftreksommen t/m 100 uitrekenen met de basisstrategie: rijgen en herkent de 'makkelijke' aftreksommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan:
- de strategie beheersen (les 1);
- de strategie begrijpen (les 2).

- leerwerkboek blz. 6-7
- antwoordenboek blz. 6-7
- conditietraining blz. 8-9
- observatieformulier

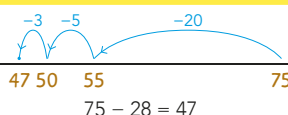
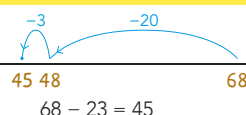
BLOK 7

LES 2

DOEL 1

- Je leert aftrekken onder de 100 met de basisstrategie: rijgen.

HULP

1

Welke som hoort erbij?

Reken uit op de getallenlijn.

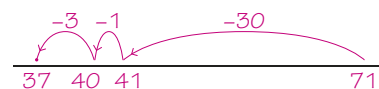

Het is 71 kilometer rijden naar de camping.

Al 34 kilometer gereden!

Hoeveel kilometer moeten ze nog rijden?

som: $71 - 34 = 37$

antwoord: 37 kilometer

2

Kruis de sommen aan waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

Reken alleen die sommen uit, op de getallenlijn.

☒ $56 - 23 = 33$

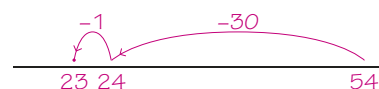
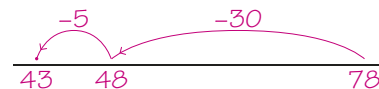
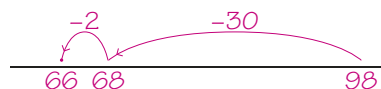
☐ $67 - 38 = \dots$

☒ $78 - 35 = 43$

☒ $98 - 32 = 66$

☐ $64 - 18 = \dots$

☒ $54 - 31 = 23$

OBSERVATIE

- Kan het kind sommen als $45 - 27$ uitrekenen op de lege getallenlijn in maximaal 3 sprongen (eerst de tientallen in 1 sprong en dan de eenheden in 2 sprongen)?
- Begrijpt het kind de basisstrategie: rijgen?

geleide instructie	10
zelfstandig werken	25
↳ verlengde instructie	
reflectie	05
conditietraining	20

ZELFSTANDIG WERKEN

- 1 Benoem wie verlengde instructie volgt.
- 2 Stimuleer zo ver mogelijk door te werken.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE 10

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan.

Belangrijke voorwaarden om sommen als $45 - 27$ op te kunnen lossen zijn:

- Kan het kind sprongen van 10 terug maken vanaf een willekeurig getal op de getallenlijn? Bijvoorbeeld: 45, 35, 25.
- Kan het kind rekenen in 2 sprongen via de 10 op de getallenlijn bij sommen als $45 - 7$? ($45 - 5 - 2$)

Oefen eerst deze voorwaarden. Zie ook de Hulp bij blok 4 les 1 en blok 5 les 3.

- 1 Lottes moeder is 43 jaar. 26 jaar geleden ging ze in een bakkerij werken. Welke som hoort bij dit verhaal? ($43 - 26$) Wat weet je als je de som hebt uitgerekend? (Hoe oud Lottes moeder was toen ze in de bakkerij ging werken.) Schrijf de som op. Gaan de eenheden wel of niet over het tiental? Welk getal zet je eerst op de getallenlijn? Welke sprongen maak je eerst? Teken deze sprongen op de getallenlijn. (sprong van 20 of 2 van 10) Waar kom je uit? Hoe ga je verder? (Eerst eraf halen tot 20, dan de rest eraf

halen: 3) Waar kom je uit? Laat het springen over het tiental in 2 sprongen op de getallenlijn zetten. Bij het tekenen van 1 sprong bestaat de kans dat ze deze sprong tellend uitrekenen.

Waar op de lijn zie ik hoe oud Lottes moeder nu is? (lijnstuk tot 43) Waar zie ik het aantal jaar geleden dat ze bij de bakkerij begon? (stuk van de sprongen bij elkaar: samen 26) Wat betekent die 17? (Zo oud was ze toen ze bij de bakkerij ging werken.)

- 2 Leg de som $35 - 17$ voor. Laat uitrekenen op de getallenlijn en verwoorden.
- 3 Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

05

- 1 Maak tweetallen. Vergelijk jullie antwoorden met elkaar.

CONDITIETRAINING

20

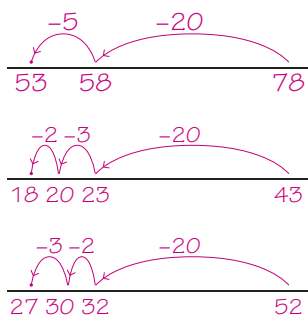
Drempel 3: rekenen t/m 20, bouwsteen A: optellen zonder overschrijding, B: aftrekken zonder overschrijding, C: aanvullen t/m 10 en 20, D: optellen met overschrijding en E: aftrekken met overschrijding.

Doel: het kind kan vlot optellen en aftrekken t/m 20 met de strategie: rekenen via de 10, optellen en aftrekken t/m 20 naar analogie en aanvullen t/m 10 en 20.

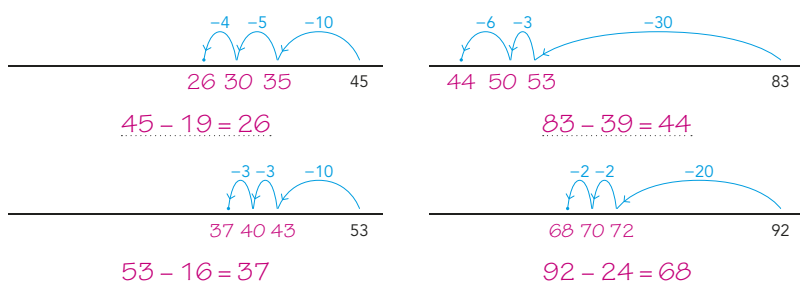
Zet bij opgave 1 de timer op 2 minuten, zie verder het blokmenu voor instructies.

Wat is de nieuwe prijs?

	som	nieuwe prijs
 78 euro 	$78 - 25 = 53$	53 euro
43 euro 	$43 - 25 = 18$	18 euro
52 euro 	$52 - 25 = 27$	27 euro

Welke som hoort erbij?

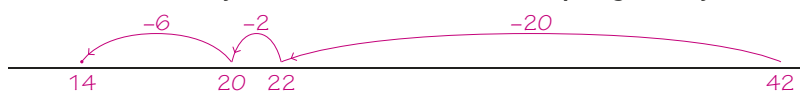

Welk getal past in de som?

$89 - 25 - 31 = 33$	$93 - 62 - 31 = 0$	$81 - 54 - 21 = 6$
$75 - 41 - 24 = 10$	$69 - 28 - 34 = 7$	$87 - 52 - 19 = 16$

KIJK TERUG

Bedenk een verhaal bij de som $42 - 28$ en laat het zien op de getallenlijn.

EXTRA

De kinderen hebben geleerd wanneer ze de strategieën $1 \times$ meer en $1 \times$ minder moeten gebruiken. Vanaf deze les (t/m blok 10) gaan ze dit oefenen. Daarbij is het van essentieel belang dat ze de steunsommen $2 \times$, $10 \times$ en $5 \times$ van alle tafels goed kennen. Daar wordt nu eerst aan gewerkt.

WARMING-UP

Combinatiegroep: kijk in het katern Combinatiegroepen van de hoogste groep voor een gezamenlijke warming-up.

Onderwerp: ophalen vereiste voorkennis verdubbelen en halveren

- 1 Maak tweetallen. Schrijf op het bord de tientallen van 100 t/m 10: 100, 90, 80, 70 enz. *Neem de helft van elk getal. Doe om de beurt 2 getallen.*
- 2 Schrijf op het bord: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. *Neem het dubbele. Op dezelfde manier, om de beurt 2 getallen.*
- 3 Als er nog tijd over is: *Maak van alle dubbel 1 x meer. Het wordt dan 3 x. Bijvoorbeeld: 2, het dubbele is $2 \times 2 = 4$, 1 x meer is dan $3 \times 2 = 4 + 2 = 6$.*

GELEIDE INSTRUCTIE

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

Geef denktijd en laat wisbordjes gebruiken.

- 1 Bekijk samen het doel en de leerlijn.
- 2 Vertel dat je een rekenverhaal gaat voorlezen en daar vragen bij stelt. De kinderen schrijven de antwoorden op hun wisbordjes. Geef steeds willekeurige kinderen een beurt. *Een mok kost € 3. Ik koop er 1. Hoeveel moet ik betalen? Schrijf de som op die hoort bij dit verhaal en teken de som. Nu koop ik 10 mokken. Hoe wordt de som? Teken die ook.*
- 3 Nabespreking. Laat de som ook met speelgoedgeld zien. *Een mok kost € 3. Waar zie ik dat in de tekening? Waar bij het geld? En waar zie ik dat in de som? (3) Laat steeds aanwijzen. Ik koop 10 mokken. Waar zie ik dat in de tekening? (laat aanwijzen: 10 groepjes van 3 rondjes/euro's) Waar zie ik dat in de som? (10) Hoeveel euro moet ik betalen? (€ 30) Waar zie ik dat in de tekening? (alle rondjes/euro's samen) En in de som? (30) Het is $10 \times$ zoveel als € 3, want ik koop ook $10 \times$ zoveel. Als ik alle rondjes/euro's bij elkaar neem, zijn het er 30. Als ik de 30 euromunten inwissel, zijn het 3 briefjes van € 10.*

Lesdoel

Materialen

Vermenigvuldigen en delen

Het kind kent de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels:

- vlot leren uitrekenen (les 3);
- toepassen (les 4).

- leerwerkboek blz. 8-9
- antwoordenboek blz. 8-9
- conditietraining blz. 10-11
- observatieformulier

Extra

- speelgoedgeld: 20 munten van € 1 en 2 briefjes van € 10 (per kind)

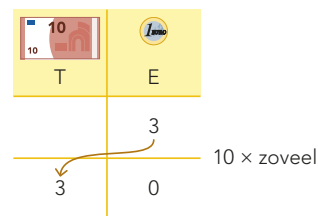
BLOK 7

LES 3

DOEL 2

- Je leert de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels.

HULP

1

Reken uit.

$$\begin{aligned} 10 \times 5 &= 50 \\ 10 \times 2 &= 20 \\ 10 \times 7 &= 70 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 10 \times 8 &= 80 \\ 10 \times 6 &= 60 \\ 10 \times 4 &= 40 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 10 \times 3 &= 30 \\ 10 \times 9 &= 90 \\ 10 \times 10 &= 100 \end{aligned}$$

2

Reken uit.

Schrijf in de denkwolk aan welke steunsom je denkt.

$$\begin{aligned} 10 \times 3 &= 30 \\ 5 \times 3 &= 15 \\ 10 \times 4 &= 40 \\ 5 \times 4 &= 20 \\ 10 \times 9 &= 90 \\ 5 \times 9 &= 45 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 10 \times 5 &= 50 \\ 5 \times 5 &= 25 \\ 10 \times 8 &= 80 \\ 5 \times 8 &= 40 \\ 10 \times 7 &= 70 \\ 5 \times 7 &= 35 \end{aligned}$$

OBSERVATIE

Kent het kind de steunsommen
2 ×, 5 × en 10 × van alle tafels?

warming-up	10
geleide instructie	10
zelfstandig werken	15
↳ verlengde instructie	
reflectie	05
conditietraining	20

4 Je ziet het ook in het schema: 30 is 10 × zoveel als 3. Je hebt nu 3 biljetten van € 10 in plaats van 3 euro's.

5 Hoe zou het gaan als de mok € 4 kost en ik er 10 koop? Welke som hoort erbij? (10 × 4) Hoeveel is dat? (40) Ja, 10 × zoveel... 10 × 4 is 4 briefjes van € 10, € 40. De 4 staat op de plaats van de tien.

DENKVRAAG

Van welke tientallen neem je makkelijk de helft en bij welke moet je even nadenken? Hoe komt dat? (De 'oneven' tientallen zijn lastiger: 30, 50, 70, 90.)

OPGAVE 1

1 De kinderen maken zelfstandig opgave 1. Kijk bij de Hulp als je het niet meer weet. Bespreek kort na, op dezelfde manier als bij de geleide instructie. Voor sommige kinderen zal het nog niet inzichtelijk zijn waarom er steeds een 0 achter het antwoord komt; dit inzicht heeft even tijd nodig om te groeien.

OPGAVE 2

- 1 Als je 10 × weet, kun je makkelijk 5 × uitrekenen, want dat is de helft. Dat hebben we in het vorige blok en net in de warming-up geoefend. Bespreek de eerste som als voorbeeld.
- 2 Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

ZELFSTANDIG WERKEN

15

- 1 Benoem wie verlengde instructie volgt.
- 2 Stimuleer zo ver mogelijk door te werken.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE

10

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan.

- 1 Herhaal nog even het 10 × nemen van iets, zoals is uitgewerkt bij de geleide instructie, om te voorkomen dat het een trucje wordt.
- 2 Noem een artikel dat € 2 kost. Laat de kinderen met speelgoedgeld neerleggen hoeveel 10 stuks dan kosten. Wissel de 20 euromunten in voor 2 briefjes van € 10. Laat de som noteren: 10 × 2 = 20. En laat een schema maken, zoals bij de Hulp.
- 3 Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

05

- 1 Maak tweetallen. Leg met een geldverhaal aan de ander uit hoeveel 10 × 5 is.

CONDITIETRaining

20

Doel: blok 6, doel 2.

Het kind oefent met de strategieën: 1 × meer en 1 × minder.

3

Reken uit.

$2 \times 5 = 10$

$2 \times 8 = 16$

$2 \times 10 = 20$

$2 \times 6 = 12$

$2 \times 2 = 4$

$2 \times 9 = 18$

$2 \times 3 = 6$

$2 \times 4 = 8$

$2 \times 7 = 14$

4

Reken de helft uit.

$10 \times 4 = 40 \rightarrow 5 \times 4 = 20$

$10 \times 7 = 70 \rightarrow 5 \times 7 = 35$

$10 \times 8 = 80 \rightarrow 5 \times 8 = 40$

$10 \times 3 = 30 \rightarrow 5 \times 3 = 15$

$10 \times 6 = 60 \rightarrow 5 \times 6 = 30$

$10 \times 9 = 90 \rightarrow 5 \times 9 = 45$

5

Reken uit.

×	3	4	7
2	6	8	14
10	30	40	70
5	15	20	35

×	5	6	9
2	10	12	18
10	50	60	90
5	25	30	45

×	2	1	8
2	4	2	16
10	20	10	80
5	10	5	40

6

Wat staat er onder de vlek?

$2 \times 4 = 8$

$5 \times 6 = 30$

$10 \times 6 = 60$

$2 \times 8 = 16$

$5 \times 7 = 35$

$10 \times 9 = 90$

$2 \times 5 = 10$

$5 \times 3 = 15$

$10 \times 5 = 50$

KIJKTERUG

$10 \times 5 = 50$

GELEIDE INSTRUCTIE

10

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

- 1 Lees het doel en verwijst terug naar de vorige les.
De geleide instructie begint bij opgave 1.

OPGAVE 1

- 1 Bespreek de eerste prijslijst. Waar is een prijslijst voor? (Om te zien wat je moet betalen.) Je kunt bij deze kar ijsjes kopen met veel of weinig bolletjes. Hoe meer bolletjes, hoe duurder. Wat kost een ijsje met 1 bolletje? (€ 2) Wat zou dan een ijsje met 2 bolletjes kosten? ($2 \times € 2$ is € 4.) Ja, $2 \times$ zoveel ijs kost ook $2 \times$ zoveel.
- 2 Maak tweetallen. Laat de kinderen de eerste prijslijst samen verder invullen. Bespreek het na. Laat enkele kinderen als volgt vertellen hoe ze tot hun antwoord gekomen zijn: $3 \times$ zoveel ijs kost $3 \times$ zoveel enz.
- 3 Nog een prijslijst. Deze ijsjes zijn duurder! Laat de kinderen de tweede prijslijst zelfstandig invullen.

DENKVRAAG

Is dat in het echt ook altijd zo: $3 \times$ zoveel ijs kost $3 \times$ zoveel? (Als je heel veel koopt, is het vaak iets goedkoper.)

OPGAVE 2

- 1 Bespreek het plaatje van de armband. Hoeveel kralen zijn er van elke kleur? Hoe kun je dat zien in de tabel? Wijs aan: Bovenaan staat het aantal kralen per kleur voor 1 armband. Als je 2 armbanden wilt maken, hoeveel rode kralen heb je dan bij elkaar nodig? Laat de kinderen dit zelf uitzoeken en opschrijven. ($2 \times 3 = 6$) Ja, voor 2 armbanden heb je $2 \times$ zoveel kralen nodig. Vul dat maar in en ga dan verder met 5 armbanden en 10 armbanden. Laat de kinderen opgave 2 afmaken. Loop rond en observeer.
- 2 Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

Lesdoel

Materialen

Vermenigvuldigen en delen

- Het kind kent de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels:
- vlot leren uitrekenen (les 3);
- toepassen (les 4).

- leerwerkboek blz. 10-11
- antwoordenboek blz. 10-11
- conditietraining blz. 12-13
- observatieformulier

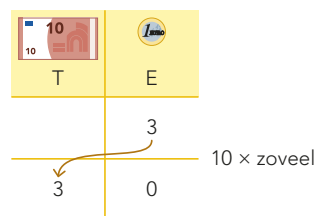
BLOK 7

LES 4

DOEL 2

- Je leert de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels.

HULP

1 Vul de prijslijsten in.

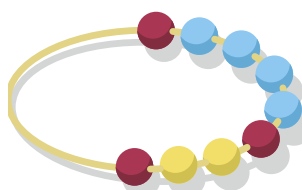

1 bolletje	2 euro
2 bolletjes	4 euro
3 bolletjes	6 euro
5 bolletjes	10 euro
10 bolletjes	20 euro

1 bolletje	3 euro
2 bolletjes	6 euro
3 bolletjes	9 euro
5 bolletjes	15 euro
10 bolletjes	30 euro

2 Hoeveel heb je nodig?

	rode kralen	gele kralen	blauwe kralen
1 armband	3	2	4
2 armbanden	6	4	8
5 armbanden	15	10	20
10 armbanden	30	20	40

3 Bedenk zelf keersommen. bijvoorbeeld:

$$2 \times 2 = 4$$

$$2 \times 3 = 6$$

$$2 \times 4 = 8$$

$$2 \times 5 = 10$$

$$2 \times 10 = 20$$

$$10 \times 2 = 20$$

$$10 \times 3 = 30$$

$$10 \times 4 = 40$$

$$10 \times 5 = 50$$

$$10 \times 10 = 100$$

$$5 \times 2 = 10$$

$$5 \times 3 = 15$$

$$5 \times 4 = 20$$

$$5 \times 5 = 25$$

$$5 \times 10 = 50$$

OBSERVATIE

Kent het kind de steunsommen
 $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels?

geleide instructie	10
zelfstandig werken	25
↳ verlengde instructie	
reflectie	05
conditietraining	20

ZELFSTANDIG WERKEN

25

- 1 Benoem wie verlengde instructie volgt.
- 2 Stimuleer zo ver mogelijk door te werken.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE

10

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan.

- 1 Maak samen met de kinderen een prijslijst. Bedenk een artikel met een prijs onder de € 10. Reken uit hoeveel 2 stuks kosten, dan 3 stuks ($1 \times$ meer), dan 10 stuks en dan 5 stuks (de helft van 10 stuks). Laat steeds de keersom opschrijven.
- 2 Als je een aantal van deze artikelen wilt kopen, hoe reken je dan uit wat je moet betalen? (aantal $\times$ prijs)
- 3 Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

05

- 1 Bespreek de Kijk terug. 5×7 , hoe reken jij dat uit?

CONDITIETRAINING

20

Drempel 4: rekenen t/m 100, bouwsteen C: aanvullen tot een tiental en D: afhalen van een tiental.

Doel: het kind kan vlot aanvullen tot een tiental en afhalen van een tiental.

Zet bij opgave 1 de timer op 2 minuten, zie verder het blokmenu voor instructies.

4

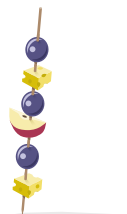
Reken uit.

$\times$	5	6	9
2	10	12	18
10	50	60	90
5	25	30	45

$\times$	2	4	10
2	4	8	20
10	20	40	100
5	10	20	50

$\times$	3	7	8
2	6	14	16
10	30	70	80
5	15	35	40

5

Hoeveel heb je nodig?

	stukje appel	kaas	druif
1 prikker	1	2	3
2 prikkers	2	4	6
5 prikkers	5	10	15
10 prikkers	10	20	30

	bes	plakje kiwi	stukje aardbei
1 prikker	2	3	4
2 prikkers	4	6	8
5 prikkers	10	15	20
10 prikkers	20	30	40

KIJK TERUG

$$5 \times 7 = 35$$

Hoe heb je dat uitgerekend?

De helft van $10 \times 7 = 70$.

INHOUD

Dit is een herhalingsles waarin je samen met de kinderen peilt in hoeverre de doelen worden beheerst. De kinderen werken zelfstandig en tonen zo per doel wat ze zonder begeleiding kunnen.

Op de linkerbladzijde worden opgaven bij doel 1 aangeboden, op de rechterbladzijde opgaven bij doel 2. Kinderen die een opgave niet begrijpen, slaan deze over en werken zelfstandig verder.

De laatste opgave op iedere bladzijde is een transferopgave. Hiermee laten de kinderen zien of ze het doel ook beheersen in een andere werkvorm of context.

VERVOLG

Aan de hand van het observatieformulier en de resultaten in les 5 bepaal je wat de kinderen in les 13 gaan doen: remediëren, herhalen of verrijken (rekenplein).

Lesdoelen

Optellen en aftrekken

- Doel 1: Het kind kan aftreksommen t/m 100 uitrekenen met de basisstrategie: rijgen en herkent de 'makkelijke' aftreksommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

Vermenigvuldigen en delen

- Doel 2: Het kind kent de steun-sommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels.

- leerwerkboek blz. 12-13
- antwoordenboek blz. 12-13
- observatieformulier

BLOK 7

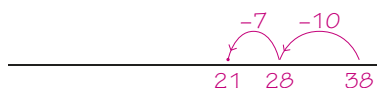
LES 5

DOEL 1

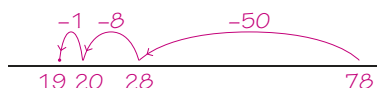
1

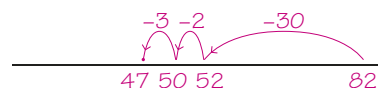
Reken uit op de getallenlijn.

$$38 - 17 = 21$$

$$78 - 59 = 19$$

$$82 - 35 = 47$$

$$93 - 67 = 26$$

2

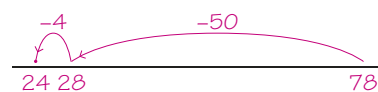
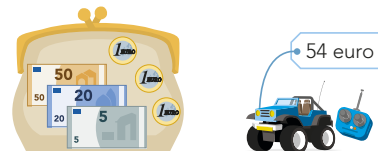
Welke som hoort erbij?

Hoeveel geld blijft er over?

$$\text{som: } 56 - 28 = 28$$

antwoord: 28 euro

$$\text{som: } 78 - 54 = 24$$

antwoord: 24 euro

3

Reken uit.

	16	28	32
45	29	17	13
78	62	50	46
66	50	38	34

	16	28	32
62	46	34	30
93	77	65	61
54	38	26	22

TUSSENSTAND

OBSERVATIE

Bekijk het observatieformulier. Richt je observatie vooral op de kinderen die in de afgelopen week zijn opgevallen, of van wie je nog onvoldoende informatie hebt.

zelfstandig werken

50

reflectie

10

ZELFSTANDIG WERKEN

50

- 1 Vandaag kijken we of je al kunt wat je deze week hebt geleerd. Lees de doelen voor.
- 2 Maak de opgaven zelfstandig. Snap je een opgave niet, begin dan aan de volgende. Alle opgaven heb je al een keer geoefend, alleen de laatste opgave is een klein beetje anders.
- 3 Heb je aan het eind nog tijd over, kijk dan of je de sommen die je hebt overgeslagen, nu wel weet.
- 4 Je mag 25 minuten aan een bladzijde werken. Daarna begin je aan de volgende bladzijde. Als je eerder klaar bent, mag je meteen door.
- 5 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.
- 6 Zet de timer.

REFLECTIE

10

- 1 Kijk de opgaven zelf na of doe dit klassikaal. Als je een opgave helemaal goed hebt gemaakt, mag je het bolletje voor de opgave kleuren.
- 2 Wijs naar de opgaven op de linkerbladzijde (doel 1). Kun je sommen als $34 - 18$ uitrekenen in maximaal 3 sprongen? Laat de kinderen met hun duim aangeven of het goed, nog niet zo goed of niet goed gaat.
- 3 Doe hetzelfde met de rechterbladzijde (doel 2). Kun je $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ een getal heel snel uitrekenen of weet je het al uit je hoofd?

DOEL 2

1

Reken uit.

Schrijf in de denkwoord aan welke steunsom je denkt.

$10 \times 4 = 40$

$10 \times 5 = 50$

$5 \times 4 = 20$

$5 \times 5 = 25$

$10 \times 8 = 80$

$10 \times 7 = 70$

$5 \times 8 = 40$

$5 \times 7 = 35$

$10 \times 9 = 90$

$10 \times 3 = 30$

$5 \times 9 = 45$

$5 \times 3 = 15$

2

Reken uit.

$2 \times 7 = 14$

$5 \times 5 = 25$

$10 \times 4 = 40$

$2 \times 6 = 12$

$5 \times 8 = 40$

$10 \times 6 = 60$

$2 \times 3 = 6$

$5 \times 7 = 35$

$10 \times 3 = 30$

$2 \times 9 = 18$

$5 \times 4 = 20$

$10 \times 8 = 80$

$2 \times 8 = 16$

$5 \times 9 = 45$

$10 \times 10 = 100$

3

Reken uit.

mensen	1	2	4	5	10
benen	2	4	8	10	20

mensen	1	3	5	6	10
tenen	10	30	50	60	100

TUSSENSTAND

EXTRA

De strategieën 1 × meer en 1 × minder zijn al aan de orde geweest. In deze les opnieuw aandacht hiervoor. Kinderen beheersen een strategie als ze weten wanneer ze welke strategie gebruiken en het bijbehorende rekenwerk vlot en goed kunnen uitvoeren. Dat vraagt veel oefening. In les 7 is naast aandacht voor oefening ook aandacht voor toepassingen.

WARMING-UP

Combinatiegroep: kijk in het katern Combinatiegroepen van de hoogste groep voor een gezamenlijke warming-up.

Onderwerp: vaardigheden rekenen tot 100, nodig voor het toepassen van de tafelstrategieën

- 1 Maak tweetallen. De kinderen oefenen met aftrekken van een tiental. Kies om de beurt 1 som en reken die uit. Controleer samen het antwoord. Geef 2 minuten de tijd.
- 2 Kies weer om de beurt 1 som en reken die uit. Ga je over het tiental, doe dat dan in 2 sprongen, via de 10. Denk aan de getallenlijn! Controleer samen het antwoord en wissel daarna. Geef 5 minuten de tijd.
- 3 Doe hetzelfde met deze derde serie sommen. Geef 2 minuten de tijd.

GELEIDE INSTRUCTIE

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

Geef denktijd en laat wisbordjes gebruiken.

- 1 Bekijk samen het doel en de leerlijn.
- 2 We hebben eerder al een paar strategieën geleerd om de tafelsommen uit te rekenen. De 2 belangrijkste herhalen we in deze les: 1 × meer en 1 × minder. We kijken nog eens bij welke sommen we die strategieën kunnen gebruiken en we gaan ermee oefenen.
- 3 Aan welke som denk je als je 4×3 moet uitrekenen? (5×3) Ja, als je 5×3 weet, dan doe je 1 × minder: 4×3 . Welke som uit de tafel van 3 reken je nog meer uit met 1 × minder? (9×3 , dat is 1 × minder dan 10×3 .) Sluit af met: 1 × minder gebruik je als je van $5 \times$ naar $4 \times$ gaat en als je van $10 \times$ naar $9 \times$ gaat.
- 4 Aan welke som denk je als je 6×7 moet uitrekenen? (5×7) Ja, als je 5×7 weet, dan doe je 1 × meer: 6×7 . Welke som uit de tafel van 7 reken je nog meer uit met 1 × meer? (3×7 , dat is 1 × meer dan 2×7 .) Sluit af met: 1 × meer gebruik je als je van $5 \times$ naar $6 \times$ gaat en als je van $2 \times$ naar $3 \times$ gaat.

Lesdoel

Materialen

Vermenigvuldigen en delen

Het kind beheerst de strategieën:

1 × meer en 1 × minder:

- beheersen (les 6);
- toepassen (les 7).

- leerwerkboek blz. 14-15
- antwoordenboek blz. 14-15
- conditietraining blz. 14-15
- observatieformulier

BLOK 7

LES 6

DOEL 3

- Je leert wanneer je de strategieën: 1 × meer en 1 × minder kunt gebruiken.
- Je leert de sommen die daarbij horen vlot uitrekenen.

HULP

$4 \times 5 = 20$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$2 \times 5 = 10$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 5 = 15$
$9 \times 5 = 45$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 5 = 25$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 5 = 30$
		$10 \times 5 = 50$		

1

Schrijf de som op en reken uit.

$2 \times 3 = 6$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 3 = 9$	$2 \times 7 = 14$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 7 = 21$
$2 \times 5 = 10$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 5 = 15$	$2 \times 9 = 18$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 9 = 27$
$2 \times 8 = 16$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 8 = 24$	$2 \times 4 = 8$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 4 = 12$
$2 \times 6 = 12$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 6 = 18$	$2 \times 10 = 20$	$\leftarrow 1 \times \text{meer}$	$3 \times 10 = 30$

2

Schrijf de som op en reken uit.

$4 \times 3 = 12$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 3 = 15$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 3 = 18$
$4 \times 5 = 20$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 5 = 25$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 5 = 30$
$4 \times 2 = 8$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 2 = 10$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 2 = 12$
$4 \times 9 = 36$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 9 = 45$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 9 = 54$
$4 \times 8 = 32$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 8 = 40$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 8 = 48$
$4 \times 4 = 16$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 4 = 20$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 4 = 24$
$4 \times 6 = 24$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 6 = 30$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 6 = 36$
$4 \times 7 = 28$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$5 \times 7 = 35$	$\rightarrow 1 \times \text{meer}$	$6 \times 7 = 42$

3

Schrijf de som op en reken uit.

$9 \times 3 = 27$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$10 \times 3 = 30$
$9 \times 5 = 45$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$10 \times 5 = 50$
$9 \times 10 = 90$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$10 \times 10 = 100$
$9 \times 8 = 72$	$\leftarrow 1 \times \text{minder}$	$10 \times 8 = 80$

OBSERVATIE

Beheerst het kind de strategieën
1 × meer en 1 × minder?

warming-up	10
geleide instructie	10
zelfstandig werken ↳ verlengde instructie	15
reflectie	05
conditietraining	20

4 Schrijf de som op en reken uit.

$9 \times 7 = 63$	← 1 × minder	$10 \times 7 = 70$
$9 \times 9 = 81$	← 1 × minder	$10 \times 9 = 90$
$9 \times 4 = 36$	← 1 × minder	$10 \times 4 = 40$
$9 \times 6 = 54$	← 1 × minder	$10 \times 6 = 60$

5 1 × meer of 1 × minder?

Schrijf in de denkwolk aan welke steunsom je denkt.

$10 \times 4 = 40$	$5 \times 7 = 35$	$2 \times 8 = 16$
$9 \times 4 = 36$	$4 \times 7 = 28$	$3 \times 8 = 24$
$2 \times 5 = 10$	$5 \times 4 = 20$	$10 \times 6 = 60$
$3 \times 5 = 15$	$6 \times 4 = 24$	$9 \times 6 = 54$

6 Bedenk zelf. bijvoorbeeld:

$5 \times 3 = 15$	1 × meer →	$6 \times 3 = 18$
$5 \times 5 = 25$	1 × meer →	$6 \times 5 = 30$
$2 \times 3 = 6$	1 × meer →	$3 \times 3 = 9$
$2 \times 5 = 10$	1 × meer →	$3 \times 5 = 15$
$4 \times 3 = 12$	← 1 × minder	$5 \times 3 = 15$
$4 \times 8 = 32$	← 1 × minder	$5 \times 8 = 40$
$9 \times 4 = 36$	← 1 × minder	$10 \times 4 = 40$
$9 \times 3 = 27$	← 1 × minder	$10 \times 3 = 30$

KIJK TERUG

Bedenk zelf. bijvoorbeeld:

$4 \times 5 = 20$ ← 1 × minder → $5 \times 5 = 25$ → 1 × meer → $6 \times 5 = 30$

5 Je ziet het ook bij de Hulp. Alleen de $7 \times$ en $8 \times$ van elke tafel blijven over. Die moet je straks extra oefenen.

DENKVRAAG

Kun je 11×3 uitrekenen? Bedenk er een rekenverhaal bij. (Bijv.: Een plant kost € 3. Mijn moeder koopt een bak met 10 planten en nog 1 losse plant erbij. Hoeveel moet zij betalen? $10 \times 3 = 30$, $30 + 3 = 33$)

OPGAVE 1

1 De kinderen maken de opgave zelfstandig. Het gaat om het uitrekenen van $3 \times$ van alle tafels, via de steunsom $2 \times$. Kijk bij de Hulp als je het niet meer weet.

OPGAVE 2

- 1 Ook deze opgave maken de kinderen zelfstandig. Hier gaat het om het uitrekenen van $6 \times$ en $4 \times$ van alle tafels, via de steunsom $5 \times$.
- 2 Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

ZELFSTANDIG WERKEN

- 1 Benoem wie verlengde instructie volgt.
- 2 Stimuleer zo ver mogelijk door te werken.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan.

- 1 Wanneer het kind de optel- en/of aftrekvaardigheden t/m 100 onvoldoende beheerst (zie warming-up), werk daar dan eerst aan. In dat geval kan het kind de strategieën 1 × meer en 1 × minder niet vlot toepassen. Het vlot in gedachten met eenheden sprongen maken op de getallenlijn (ook over het tiental!) moet heel veel worden geoefend.
- 2 Daarna is het zaak dat de steunsommen $2 \times$, $10 \times$ en $5 \times$ worden beheerst (zie blok 7 doel 2). Werk zo nodig ook hieraan.
- 3 Pas als aan bovenstaande eisen is voldaan, is het zinvol om verder te gaan met het doel van deze les: herkennen wanneer je 1 × meer en 1 × minder gebruikt. Herhaal de geleide instructie aan de hand van de Hulp.
- 4 Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

- 1 Maak tweetallen. Bekijk de sommen die jullie bij de Kijk terug hebben opgeschreven. Controleer samen de antwoorden.

CONDITIETRAINING

Doel: blok 6, doel 3.
Het kind oefent met de strategie: halveren en de strategieën: 1 × meer en 1 × minder.

GELEIDE INSTRUCTIE

10

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

Geef denktijd en laat wisbordjes gebruiken.

- 1 Lees het doel en verwijst terug naar de vorige les.
- 2 In 1 zak zitten 6 appels. Hoeveel appels zitten er dan in 3 zakken? Hoe reken je dat makkelijk uit? ($2 \times 6 = 12$, $1 \times$ meer is 18)
- 3 Hoeveel appels zitten er in 6 zakken? Hoe reken je dat makkelijk uit? ($5 \times 6 = 30$, $1 \times$ meer is 36)
- 4 In 1 zak zitten 3 broodjes. Hoeveel broodjes zitten er dan in 9 zakken? Hoe reken je dat makkelijk uit? ($10 \times 3 = 30$, $1 \times$ minder is 27)
- 5 Hoeveel broodjes zitten er in 4 zakken? Hoe reken je dat makkelijk uit? ($5 \times 3 = 15$, $1 \times$ minder is 12.)

DENKVRAAG

Bedenk een paar keersommen die je kunt uitrekenen met de strategie: $1 \times$ minder. (bijvoorbeeld: 9×6 en 4×7)

OPGAVE 1

- 1 In een vaas staan 7 bloemen. Reken zelf uit hoeveel bloemen er staan in 3 vazen. Schrijf de som op en reken hem uit. Denk aan $1 \times$ meer of $1 \times$ minder. De steunsom waar je aan denkt, hoef je niet op te schrijven.
- 2 Bespreek het na. Wat is de keersom? (3×7) Aan welke steunsom heb je gedacht? ($2 \times 7 = 14$) Hoe heb je de keersom uitgerekend? ($1 \times$ meer, dus $14 + 7 = 21$)
- 3 Bespreek zo ook de overige sommen. Let op: $70 - 7$, $35 - 7$ en $35 + 7$ moeten de kinderen vlot kunnen uitrekenen.

OPGAVE 2

- 1 Als opgave 1 goed gaat, laat je de kinderen zelf verder werken aan opgave 2. Zo niet, bespreek opgave 2 dan zoals opgave 1. Loop rond en observeer.
- 2 Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

Lesdoel

Materialen

Vermenigvuldigen en delen

Het kind beheerst de strategieën:

$1 \times$ meer en $1 \times$ minder:

- beheersen (les 6);
- toepassen (les 7).

- leerwerkboek blz. 16-17
- antwoordenboek blz. 16-17
- conditietraining blz. 16-17
- observatieformulier

BLOK 7

LES 7

DOEL 3

- Je leert wanneer je de strategie: $1 \times$ meer en $1 \times$ minder kunt gebruiken.
- Je leert de sommen die daarbij horen vlot uitrekenen.

HULP

$4 \times 5 = 20$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$2 \times 5 = 10$	$\rightarrow 1 \times$ meer	$3 \times 5 = 15$
$9 \times 5 = 45$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$5 \times 5 = 25$	$\rightarrow 1 \times$ meer	$6 \times 5 = 30$
		$10 \times 5 = 50$		

1

Schrijf de som op en reken uit.

Hoeveel bloemen in 3 vazen? $3 \times 7 = 21$
 Hoeveel bloemen in 9 vazen? $9 \times 7 = 63$
 Hoeveel bloemen in 6 vazen? $6 \times 7 = 42$
 Hoeveel bloemen in 4 vazen? $4 \times 7 = 28$

2

Schrijf de som op en reken uit.

Hoeveel stiften in 3 dozen? $3 \times 8 = 24$
 Hoeveel stiften in 4 dozen? $4 \times 8 = 32$
 Hoeveel stiften in 9 dozen? $9 \times 8 = 72$
 Hoeveel stiften in 6 dozen? $6 \times 8 = 48$

3

Schrijf de som op en reken uit.

$2 \times 6 = 12$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$3 \times 6 = 18$	$9 \times 7 = 63$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$10 \times 7 = 70$
$2 \times 9 = 18$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$3 \times 9 = 27$	$9 \times 6 = 54$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$10 \times 6 = 60$
$2 \times 5 = 10$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$3 \times 5 = 15$	$9 \times 3 = 27$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$10 \times 3 = 30$
$2 \times 8 = 16$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$3 \times 8 = 24$	$9 \times 5 = 45$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$10 \times 5 = 50$
$5 \times 4 = 20$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$6 \times 4 = 24$	$4 \times 5 = 20$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$5 \times 5 = 25$
$5 \times 8 = 40$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$6 \times 8 = 48$	$4 \times 6 = 24$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$5 \times 6 = 30$
$5 \times 3 = 15$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$6 \times 3 = 18$	$4 \times 9 = 36$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$5 \times 9 = 45$
$5 \times 7 = 35$	$\leftarrow 1 \times$ meer	$6 \times 7 = 42$	$4 \times 7 = 28$	$\leftarrow 1 \times$ minder	$5 \times 7 = 35$

OBSERVATIE

Beheerst het kind de strategieën: $1 \times$ meer en $1 \times$ minder?

geleide instructie	10
zelfstandig werken	25
↳ verlengde instructie	
reflectie	05
conditietraining	20

ZELFSTANDIG WERKEN

25

- 1 Benoem wie verlengde instructie volgt.
- 2 Stimuleer zo ver mogelijk door te werken.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE

10

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan.

- 1 Start met het automatiseren van de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels. Bied de sommen mondeling aan en laat de kinderen hun antwoorden opschrijven op een wisbordje.
- 2 Oefen de strategie: $1 \times$ meer, van $2 \times$ naar $3 \times$. Geef kort de tijd (maximaal 3 seconden per som): $2 \times 9 = ?$, dan is 3×9 ? $2 \times 4 = ?$, dan is 3×4 ? $2 \times 6 = ?$, dan is 3×6 ? enz. Voer zo mogelijk het tempo op. Doe hetzelfde van $5 \times$ naar $6 \times$.
- 3 Oefen de strategie: $1 \times$ minder, van $5 \times$ naar $4 \times$: $5 \times 3 = ?$, dan is 4×3 ? $5 \times 6 = ?$, dan is 4×6 ? $5 \times 8 = ?$, dan is 4×8 ? enz. Doe hetzelfde van $10 \times$ naar $9 \times$.
- 4 Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

05

- 1 Maak tweetallen. Bekijk de Kijk terug. Vertel je verhaal aan de ander.

CONDITIETRaining

20

Drempel 4: rekenen t/m 100, bouwsteen A: optellen met tientallen, B: aftrekken met tientallen, C: aanvullen tot een tiental en D: afhalen van een tiental.

Doel: het kind kan vlot optellen en aftrekken t/m 100 met tientallen.

Zet bij opgave 1 de timer op 2 minuten, zie verder het blokmenu voor instructies.

4

1 x meer of 1 x minder?

Schrijf in de denkwolk aan welke steunsom je denkt.

$2 \times 7 = 14$

$5 \times 8 = 40$

$10 \times 5 = 50$

$3 \times 7 = 21$

$4 \times 8 = 32$

$9 \times 5 = 45$

$2 \times 9 = 18$

$5 \times 6 = 30$

$10 \times 3 = 30$

$3 \times 9 = 27$

$6 \times 6 = 36$

$9 \times 3 = 27$

5

Schrijf de som op en reken uit.

3 euro

Sara koopt 3 zakken.

keersom: $3 \times 3 = 9$

Sara betaalt 9 euro.

Nora koopt 6 zakken.

keersom: $6 \times 3 = 18$

Nora betaalt 18 euro.

2 euro

Hassan koopt 6 trossen.

keersom: $6 \times 2 = 12$

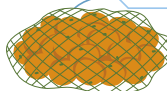
Hassan betaalt 12 euro.

Meester Bart koopt 11 trossen.

keersom: $11 \times 2 = 22$

Meester Bart betaalt 22 euro.

4 euro

Lisa koopt 4 netten.

keersom: $4 \times 4 = 16$

Lisa betaalt 16 euro.

Juf Marieke koopt 9 netten.

keersom: $9 \times 4 = 36$

Juf Marieke betaalt 36 euro.

KIJKTERUG

Maak een som. Bedenk er een verhaal bij.

$9 \times \dots = \dots$

WARMING-UP

10

Combinatiegroep: kijk in het katern
Combinatiegroepen van de hoogste groep
voor een gezamenlijke warming-up.

Onderwerp: de maanden van het jaar

- 1 Schrijf op een geeltje wanneer je jarig bent. Plak het op je borst. Loop rond en zoek kinderen die in dezelfde maand jarig zijn.
- 2 Welk groepje is in de eerste maand van het jaar jarig? Schrijf de maand op het bord en turf het aantal jarigen in die maand. Herhaal dit met de overige maanden.
- 3 Ben je elk jaar op dezelfde dag jarig? (Nee, de dag verschuift.) Eindig met de conclusie dat kalenders handig zijn om te weten wat voor dag het is.

GELEIDE INSTRUCTIE

10

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

- 1 Bekijk samen het doel en de leerlijn.
- 2 Laat het kalenderblad van de huidige maand zien. Dit is een maandkalender. Laat de antwoorden aanwijzen: Waar zie je de naam van de maand? (helemaal bovenaan) Waar zie je de dagen van de week? (in de rij daaronder, van links naar rechts) Wat betekenen de afkortingen ma, di, enz.? (de namen van de dagen) Lees de afkortingen hardop: ma is maandag, enzovoort. Wat is de eerste/laatste dag van de maand? Waar zie je de datum van vandaag? Wat is een datum? (een dag in een maand in een jaar) Hoe noem je zaterdag en zondag samen? (weekeinde/weekend)
- 3 Kijk naar de kalender in de Hulp. Welke maand is dit? (maart) Welke dag is 7 maart? (dinsdag) Hoe zie je dat? (Je kijkt in de kolom naar de dag die boven de datum staat.) Wat is de eerste/laatste datum in deze maand? (1 maart/31 maart) Hoe zie je dat? (de dagen ervoor/erna zijn niet ingevuld) Op wat voor dag valt de eerste/laatste datum? (woensdag/vrijdag) Hoeveel maandagen heeft de maand? (4) Op welke data is het maandag? (6, 13, 20, 27) Welke dagen zitten ook 4 keer in de maand? (dinsdag, zaterdag, zondag) Welke 5 keer? (woensdag, donderdag, vrijdag) Welke datum heeft de laatste zondag? (26 maart) Waar zie je de weken? (rijen van links naar rechts) Hoeveel weken zijn er in maart? (4 en een halve week)

DENKVRAAG

Als 8 maart een maandag is, wat voor dag was 1 maart dan? (maandag) En de laatste dag, 31 maart? (woensdag)

Lesdoel

Materialen

Tijd

- Het kind kan een maandkalender aflezen en aan de hand van een maandkalender een datum bepalen:
 - een maandkalender aflezen (les 8);
 - een datum bepalen binnen een maand (les 9).

- leerwerkboek blz. 18-19
- antwoordenboek blz. 18-19
- conditietraining blz. 18-19
- observatieformulier

Extra

- warming-up: geeltje (per kind)

Rekenwoordenschat

- de datum
- de kalender
- het schrikkeljaar

BLOK 7

LES 8

DOEL 4

- Je leert een maandkalender aflezen.

HULP

maart						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
27	28	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23 Jop	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

Jop is jarig op donderdag 23 maart.

1

Kijk naar de kalender van mei.

Op welke dag zijn de kinderen jarig?

mei						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
1 begin vakantie	2 Bo	3	4	5	6 Janne	7 einde vakantie
8	9	10	11	12	13	14 Oemar
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25 Hemel- vaartsdag	26 Nio	27	28
29	30	31 schoolreis	1	2	3	4

Bo is jarig op 2 mei. Dat is een dinsdag.

Janne is jarig op 6 mei. Dat is een zaterdag.

Oemar is jarig op 14 mei. Dat is een zondag.

Nio is jarig op 26 mei. Dat is een vrijdag.

OBSERVATIE

Kan het kind een maand-kalender aflezen?

warming-up	⌚ 10
geleide instructie	⌚ 10
zelfstandig werken	⌚ 15
↳ verlengde instructie	
reflectie	⌚ 05
conditietraining	⌚ 20

OPGAVE 1

- 1 Bespreek de Hulp.
- 2 Bekijk samen de kalender bij opgave 1. *Welke maand is dit? (mei) Wie is er als eerste jarig? (Bo) Op welke datum? (2 mei) Welke dag is dat? (dinsdag) Hoe zie je dat? (zelfde kolom, bovenaan bij de dagen)*
- 3 Maak tweetallen. Maak de opgave samen. Kijk bij de Hulp als je het niet meer weet.

OPGAVE 2

- 1 Deze opgave gaat ook over de kalender bij opgave 1.
- 2 Werk in tweetallen. Maak de opgave samen.
- 3 Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

ZELFSTANDIG WERKEN

⌚ 15

- 1 Benoem wie verlengde instructie volgt.
- 2 Stimuleer zo ver mogelijk door te werken. Bij opgave 3 en 4 kijk je weer naar de kalender bij opgave 1.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE

⌚ 10

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan.

- 1 Gebruik de kalender uit de Hulp. *Waar zie je de dagen van de week? (tweede rij, van links naar rechts) Ga na of het kind de afkortingen van de dagen begrijpt.*
- 2 *Wijs de maand aan. (maart) Waar is 7 maart? Welke dag is dat? (dinsdag) Hoe zie je dat? (Je kijkt in dezelfde kolom naar de dag die erboven staat.) Welke datum is een maandag? Welke nog meer? Oefen zo met nog een paar data.*
- 3 *Wijs de laatste woensdag van de maand aan. Hoe zie je dat? (Je begint bovenaan bij woensdag en gaat dan met je vinger naar beneden naar de laatste datum in deze kolom.)*
- 4 Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

⌚ 05

- 1 *Hoe kun je gemakkelijk onthouden hoeveel dagen er in een maand zitten?* Leg het ezelsbruggetje uit met de knokkels van de hand. Elke knokkel is een maand met 31 dagen, elk kuilje een maand met 30 dagen, behalve februari, die heeft er 28 of 29. *Hoe vaak heeft februari 29 dagen? (1 keer in de 4 jaar, dan is het een schrikkeljaar)*

CONDITIETRaining

⌚ 20

Doel: blok 6, doel 4.

Het kind oefent bij een getekend blokken-bouwsel de juiste gedraaide plattegrond te vinden.

2 Kijk naar de kalender van mei bij opgave 1.

De laatste dag van mei is: woensdag 31 mei.

Op die dag is er een schoolreis

De derde dinsdag van mei is 16 mei.

Mei heeft 4 zaterdagen.

3 Kijk naar de kalender van mei bij opgave 1.

De maand mei begint op maandag 1 mei.

Dan begint ook de vakantie

De laatste dag van de vakantie is zondag 7 mei.

4 Kijk naar de kalender van mei bij opgave 1.

Kleur de datum op de kalender:

5 mei: Bevrijdingsdag

15 mei: studiedag

19 mei: sportdag

5 Maak de kalender van juni af.

juni						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	1	2

KIJK TERUG

Wanneer ben je jarig?

Ik ben jarig op

Die maand heeft dagen.

GELEIDE INSTRUCTIE

10

Combinatiegroep: laat de hoogste groep starten met de conditietraining. Zo heb je ruimte voor de instructie met de laagste groep. Bespreek de reflectie op een moment naar keuze.

- 1 Lees het doel en verwijst terug naar de vorige les.
- 2 Laat het kalenderblad van de huidige maand zien. Als de maand bijna om is, kun je beter de volgende maand nemen. *Wijs de eerste maandag aan. Welke datum is dit? Welke data hebben de andere dagen van de week? Waar begint de tweede week? Hoe zie je dat? Hoeveel weken heeft deze maand? (4 en een halve week, tenzij het februari is) Welke datum is het vandaag?*
- 3 Kijk naar de kalender in de Hulp. Vandaag is het 9 maart. Welke dag was het gisteren? (woensdag 8 maart) Wat betekent eergisteren? (de dag voor gisteren) Welke dag was het eergisteren? (dinsdag 7 maart) En welke dag is het morgen? (vrijdag 10 maart) Wat betekent overmorgen? (de dag na morgen) Welke dag is het overmorgen? (zaterdag 11 maart) Welke dag was het 1 week geleden? (donderdag 2 maart) Welke dag is het over 1 week/2 weken? (donderdag 16 maart/23 maart) Laat zien hoe je telt: bij de dagen van links naar rechts en bij de weken van boven naar beneden.
- 4 Welke dag is het over 4 dagen? Laat zien hoe je telt. In plaats van 'over 4 dagen' zeggen mensen ook vaak 'over 4 nachtes slapen'. Waarom is dat? (Dan is het duidelijker bij welke dag of nacht je begint met tellen.)
- 5 Ra ra ra... Het is vandaag woensdag 15 maart. Over 4 nachtes slapen is mijn oma jarig. Op welke dag is oma jarig? (zondag 19 maart) Bedenk nu zelf een raadseltje. Je mag een andere maand gebruiken.

DENKVRAAG

Vandaag is het 25 maart. Overmorgen is het 3 weken geleden dat we verhuisd zijn. Op welke datum zijn we verhuisd? (6 maart) De kinderen kunnen de maandkalender van maart uit de Hulp gebruiken om de vraag te beantwoorden.

OPGAVE 1

- 1 Bespreek de Hulp. Welke dag is het vandaag? (donderdag 9 maart) Over hoeveel dagen is Anne jarig? (3) Hoe zie je dat? (aan de pijl van 9 naar 12) Wanneer is Jop jarig? (23 maart) Hoelang duurt dat nog? (2 weken) Hoe zie je dat? (aan de pijl van 9 naar 23)
- 2 Maak tweetallen. Maak de opgave samen.

Lesdoel

Materialen

Tijd

- Het kind kan een maandkalender aflezen en aan de hand van een maandkalender een datum bepalen:
 - een maandkalender aflezen (les 8);
 - een datum bepalen binnen een maand (les 9).

- leerwerkboek blz. 20-21
- antwoordenboek blz. 20-21
- conditietraining blz. 20-21
- observatieformulier

BLOK 7

LES 9

DOEL 4

- Je leert met behulp van een maandkalender een datum bepalen.

HULP

maart						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
27	28	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12 Anne
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23 Jop	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

Vandaag is het 9 maart.

Anne is over 3 dagen jarig. Dat is op zondag 12 maart.

Jop is over 2 weken jarig. Dat is op donderdag 23 maart.

1

Kijk naar de kalender van april.

april						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7 A	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18 T	19 E	20	21 Boris	22	23
24	25 L	26	27	28	29	30

Vandaag is het 15 april.

Morgen is het: zondag 16 april.

Gisteren was het: vrijdag 14 april.

Overmorgen is het: maandag 17 april.

Eergisteren was het: donderdag 13 april.

2

Kijk naar de kalender van april bij opgave 1.

Over 1 week is het zaterdag 22 april.

Over 2 weken is het zaterdag 29 april.

1 week geleden was het 8 april. 2 weken geleden was het 1 april.

OBSERVATIE

Kan het kind vanuit de start-datum verdergaan naar de juiste datum?

geleide instructie	10
zelfstandig werken	25
↳ verlengde instructie	
reflectie	05
conditietraining	20

OPGAVE 2

- Deze opgave gaat ook over de kalender van april bij opgave 1.
- Maak de opgave samen.
- Een kind dat op een observatiepunt uitvalt, komt in aanmerking voor verlengde instructie.

ZELFSTANDIG WERKEN

25

- Benoem wie verlengde instructie volgt.
- Stimuleer zo ver mogelijk door te werken. Bij opgave 3 kijk je weer naar de kalender van april bij opgave 1.
- Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

VERLENGDE INSTRUCTIE

10

Ga na waarom het kind verlengde instructie nodig heeft. Pas de instructie hierop aan.

- Ga na of het kind een datum kan aanwijzen. *Wijs aan: 14 maart. Welke dag is het over 4 dagen? (zaterdag 18 maart) Hoe weet je dat? (Je begint bij dinsdag 14 maart en telt 4 dagen verder.)* Herhaal dit met enkele soortgelijke vragen.
- Wijs de eerste zaterdag aan. Welke datum is dat? (4 maart) Welke dag is het 1 week later? (11 maart) Welke datum is ook een zaterdag? (18 maart en 25 maart)*
- Welke dag is het vandaag? En morgen? Wat betekent overmorgen? (de dag na morgen) Welke dag is het overmorgen? Welke dag was het gisteren? Wat betekent eergisteren? (de dag voor gisteren) Welke dag was het eergisteren?*
- Is het probleem verholpen? Zo nee, plan dan extra (korte) rekenmomenten in.

REFLECTIE

05

- Hoe hebben jullie het verschil berekend?

CONDITIETRaining

20

Drempel 3: rekenen t/m 20, bouwsteen A: optellen zonder overschrijding, B: aftrekken zonder overschrijding, D: optellen met overschrijding en E: aftrekken met overschrijding.

Doel: het kind kan vlot optellen en aftrekken t/m 20 met de strategie: rekenen via de 10 en optellen en aftrekken t/m 20 naar analogie. Zet bij opgave 1 de timer op 2 minuten, zie verder het blokmenu voor instructies.

3

Kijk naar de kalender van april bij opgave 1.

Schrijf de eerste letter van de naam bij de goede datum.

Boris is jarig op 21 april.
Elsa is 2 dagen voor Boris jarig.
Adil is 2 weken voor Boris jarig.

Loes is 4 dagen na Boris jarig.
Tess is 1 week voor Loes jarig.

4

Kijk naar de kalender van oktober.

oktober						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
27	28	29	30	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Vandaag is het dinsdag 19 oktober.

Het schoolfeest is over 3 dagen opvrijdag 22 oktober.

Eergisteren was mijn moeder jarig. Dat was opzondag 17 oktober.

Over 11 dagen komen opa en oma. Dat is opzaterdag 30 oktober.

10 dagen geleden was ik naar de film. Dat was opzaterdag 9 oktober.

5

Kijk naar de kalender van oktober bij opgave 4.

Welke datum is het op de tweede maandag van deze maand? 11 oktober

Welke datum is het op de vierde zaterdag van deze maand? 23 oktober

Hoeveel dagen duurt deze maand nog? 12 dagen

Hoe heet de volgende maand? november

KIJKTERUG

Zoek iemand in je klas die in dezelfde maand jarig is als jij.

Hoeveel dagen zitten er tussen jullie verjaardagen?

Ik ben jarig op bijvoorbeeld: 3 september

Rutger is jarig op 18 september. Daar zitten 15 dagen tussen.

INHOUD

Dit is een herhalingsles waarin je samen met de kinderen peilt in hoeverre de doelen worden beheerst. De kinderen werken zelfstandig en tonen zo per doel wat ze zonder begeleiding kunnen.

Op de linkerbladzijde worden opgaven bij doel 3 aangeboden, op de rechterbladzijde opgaven bij doel 4. Kinderen die een opgave niet begrijpen, slaan deze over en werken zelfstandig verder.

De laatste opgave op iedere bladzijde is een transferopgave. Hiermee laten de kinderen zien of ze het doel ook beheersen in een andere werkvorm of context.

VERVOLG

Aan de hand van het observatieformulier en de resultaten in les 10 bepaal je wat de kinderen in les 14 gaan doen: remediëren, herhalen of verrijken (rekenplein).

Lesdoelen

Vermenigvuldigen en delen

- Doel 3: Het kind beheerst de strategieën: 1 × meer en 1 × minder.

Tijd

- Doel 4: Het kind kan een maandkalender aflezen en aan de hand van een maandkalender een datum bepalen.

Materialen

- leerwerkboek blz. 22-23
- antwoordenboek blz. 22-23
- observatieformulier

BLOK 7

LES 10

DOEL 3

1

1 × meer.

Schrijf de som op en reken uit.

$$2 \times 8 = 16 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 3 \times 8 = 24$$

$$5 \times 5 = 25 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 6 \times 5 = 30$$

$$2 \times 9 = 18 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 3 \times 9 = 27$$

$$5 \times 9 = 45 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 6 \times 9 = 54$$

$$2 \times 4 = 8 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 3 \times 4 = 12$$

$$5 \times 6 = 30 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 6 \times 6 = 36$$

$$2 \times 7 = 14 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 3 \times 7 = 21$$

$$5 \times 3 = 15 \quad 1 \times \text{meer} \rightarrow 6 \times 3 = 18$$

2

1 × minder.

Schrijf in de denkwolk aan welke steunsom je denkt.

$$10 \times 6 = 60$$

$$5 \times 8 = 40$$

$$9 \times 6 = 54$$

$$4 \times 8 = 32$$

$$5 \times 6 = 30$$

$$10 \times 4 = 40$$

$$4 \times 6 = 24$$

$$9 \times 4 = 36$$

$$10 \times 7 = 70$$

$$5 \times 9 = 45$$

$$9 \times 7 = 63$$

$$4 \times 9 = 36$$

3

Reken uit.

×	3	6	8
4	12	24	32
6	18	36	48
9	27	54	72

TUSSENSTAND

OBSERVATIE

Bekijk het observatieformulier. Richt je observatie vooral op de kinderen die in de afgelopen week zijn opgevallen, of van wie je nog onvoldoende informatie hebt.

zelfstandig werken

50

reflectie

10

DOEL 4

1

Kijk naar de kalender van maart.

maart						
ma	28	7	14	21	28	
di	1	8	15	22	29	
wo	2	9	16	23	30	
do	3	10	17	24	31	
vr	4	11	18	25	1	
za	5	12	19	26	2	
zo	6	13	20	27	3	

Vandaag is het vrijdag 18 maart.Over 6 dagen is het donderdag24 maart.5 dagen geleden was het zondag13 maart.Overmorgen is het zondag 20 maart.Eergisteren was het woensdag 16 maart.Over 3 dagen is het lente! Dat is op maandag21 maart.

2

Schrijf de eerste letter van de namen van de kinderen bij de goede datum.

juni						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
30	31	1	2	3 B	4	5
6	7	8	9	10	11	12 K
13	14	15	16 A	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28 L	29	30	1	2	3

Bas is jarig op

vrijdag 3 juni.

Kim is jarig op

zondag 12 juni.

Abdel is jarig op

donderdag 16 juni.

Levi is jarig op

dinsdag 28 juni.

3

Kijk naar de kalender van juni bij opgave 2.

Vandaag is het 18 juni.

Over 1 week is er zwemles. Het is dan zaterdag 25 juni.Over 10 dagen is de juf jarig. Het is dan dinsdag 28 juni.4 dagen geleden was ik ziek, op dinsdag 14 juni.

ZELFSTANDIG WERKEN

50

- Vandaag kijken we of je al kunt wat je deze week hebt geleerd. Lees de doelen voor.
- Maak de opgaven zelfstandig. Snap je een opgave niet, begin dan aan de volgende. Alle opgaven heb je al een keer geoefend, alleen de laatste opgave is een klein beetje anders.
- Heb je aan het eind nog tijd over, kijk dan of je de sommen die je hebt overgeslagen, nu wel weet.
- Je mag 25 minuten aan een bladzijde werken. Daarna begin je aan de volgende bladzijde. Als je eerder klaar bent, mag je meteen door.
- Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.
- Zet de timer.

REFLECTIE

10

- Kijk de opgaven zelf na of doe dit klassikaal. Als je een opgave helemaal goed hebt gemaakt, mag je het bolletje voor de opgave kleuren.
- Wijs naar de opgaven op de linkerbladzijde (doel 3). Weet je wanneer je de strategieën: $1 \times$ meer en $1 \times$ minder kunt gebruiken? Kun je de sommen die daarbij horen ook vlot uitrekenen? Laat de kinderen met hun duim aangeven of het goed, nog niet zo goed of niet goed gaat.
- Doe hetzelfde met de rechterbladzijde (doel 4). Kun je een maandkalender aflezen en aan de hand van een maandkalender een datum bepalen?

TUSSENSTAND

EXTRA

Een figuur is spiegelsymmetrisch als het uit 2 helften bestaat die elkaars spiegelbeeld zijn. Dit wordt ook wel lijnsymmetrie genoemd. Een figuur kan meer symmetrieassen hebben. Er zijn dan meerdere lijnen (horizontaal, verticaal en/of diagonaal) aan te wijzen in de figuur waarlangs de ene helft op de andere afgebeeld kan worden. Als een figuur over een bepaalde hoek (bijv. 90 graden of 180 graden) gedraaid kan worden en dan weer precies op zichzelf past, is deze draaisymmetrisch.

TIP

Maak foto's of een filmpje van de danspassen die worden uitgevoerd bij de Kijk terug.

Combinatiegroep: kijk in het katern
Combinatiegroepen van de hoogste groep voor een gezamenlijk verwonderen.

VERWONDEREN

15

1 Maak groepjes van 4. Deel aan elk groepje het printblad uit. Vouw het printblad dubbel langs de lijn. Leg het blad in het midden van een tafel, met de eerste figuur naar boven. Elk kind gaat aan 1 kant van de tafel staan. Vertel om beurten wat je ziet. Zien de anderen dat ook? (2 kinderen zien hetzelfde, de andere 2 zien wat anders.)

2 Bespreek het na. Kijk naar de figuur. Als ik een hele draai maak met de figuur, is deze weer op z'n plaats terug. Als ik een halve draai maak met de figuur, ziet het er ook weer hetzelfde uit. Het staat op zijn kop, maar dat zie je niet. Na hoeveel halve draaien ben je terug bij het begin? (2) Ik kan de figuur ook een kwart draai draaien. Ziet de figuur er nu ook hetzelfde uit? (Nee, de driehoeken zitten op een andere plaats. De schuine zijden wijzen de andere kant op.)

3 Leg nu de andere zijde van het printblad naar boven. Kijk met je groepje weer elk vanaf 1 kant naar de figuur. Draai het blad een kwart draai. Kijk goed of de figuur hetzelfde blijft. Draai het blad dan nog een kwart draai verder. Kijk weer goed. Vertel elkaar wat je ziet. (steeds hetzelfde: een driehoek met een cirkel in de rechterhoek)

4 Bespreek het na. Kijk naar de figuur. Ik draai de figuur een klein stukje, een kwart draai. Blijft de figuur hetzelfde? (ja) Draai steeds een kwart draai verder. Blijft de figuur hetzelfde? (ja) Na hoeveel keer draaien ben je terug bij het begin? (4) Als je een figuur een halve draai of een kwart draai kunt laten maken en het ziet er dan hetzelfde uit, noem je dat draaisymmetrisch. Bij een halve draai is de figuur in 2 keer terug op zijn plaats, bij een kwart draai in 4 keer.

5 Zoek nu samen uit of je bij de figuren op het printblad een spiegellijn kunt vinden. (Nee, deze figuren kun je wel draaien, maar niet spiegelen.)

6 Bekijk samen het doel en de leerlijn.

Lesdoel

Materialen

Meetkunde

Het kind kan herkennen of een figuur spiegel- of draaisymmetrisch is.

Rekenwoordenschat

- de halve draai
- de kwart draai
- draaisymmetrisch
- spiegelsymmetrisch

- leerwerkboek blz. 24-25
- antwoordenboek blz. 24-25

Extra

- verwonderen: printblad (per viertal)
- start en doen: spiegelteje (per tweetal), kleurpotloden (per kind)
- reflectie: dansmuziek

BLOK 7

LES 11

DOEL

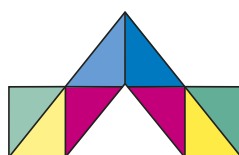
- Je leert welke figuren gelijk blijven als je ze spiegelt of draait.

1

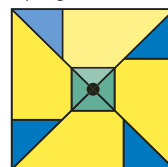

Kleur de figuren af.

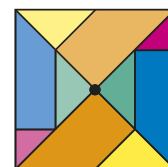
Let op dat ze gelijk blijven met spiegelen of draaien.

spiegelen

kwart draai

halve draai

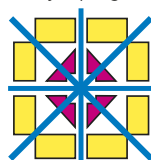
2

Blijft de figuur gelijk met spiegelen of draaien?

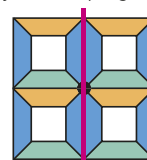
Kruis aan wat goed is.

Kun je spiegelen? Teken dan ook de spiegellijn of de spiegellijnen.

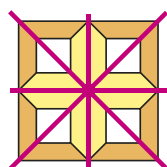
Hij blijft gelijk met:

- ☒ 1 spiegeling.
- ☒ meer spiegelingen.
- ☒ een kwart draai.
- ☒ een halve draai.

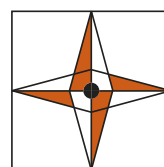
Hij blijft gelijk met:

- ☒ 1 spiegeling.
- ☐ meer spiegelingen.
- ☐ een kwart draai.
- ☐ een halve draai.

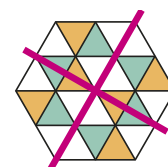
Hij blijft gelijk met:

- ☒ 1 spiegeling.
- ☒ meer spiegelingen.
- ☒ een kwart draai.
- ☒ een halve draai.

Hij blijft gelijk met:

- ☐ 1 spiegeling.
- ☐ meer spiegelingen.
- ☐ een kwart draai.
- ☒ een halve draai.

Hij blijft gelijk met:

- ☐ 1 spiegeling.
- ☒ meer spiegelingen.
- ☐ een kwart draai.
- ☒ een halve draai.

verwonderen

15

start

10

doen

20

reflectie

15

START

10

- 1 Bekijk het filmpje.
- 2 Licht opgave 1 kort toe: Kleur de figuren af. Let erop dat de figuur er hetzelfde blijft uitzien als je deze spiegelt of draait met een kwart draai of een halve draai.
- 3 De kinderen werken zelfstandig aan opgave 1.

DOEN

20

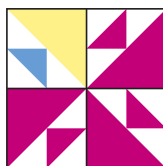
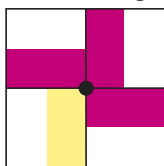
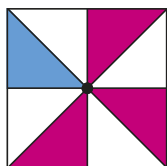
- 1 Maak tweetallen. Licht opgave 2, 3 en 4 kort toe:
 - Opgave 2: Probeer het eerst zonder spiegel. Kun je bedenken of de figuur er hetzelfde uit blijft zien als je spiegelt? Je kunt ook bedenken of je de figuur dubbel kunt vouwen, zodat de helften precies op elkaar passen. Bedenk ook of de figuren er hetzelfde uit blijven zien als je een kwart draai maakt. En blijft de figuur er hetzelfde uitzien als je een halve draai maakt? Als je het met elkaar eens bent, teken je de spiegellijn (als die er is). Er kunnen meerdere spiegellijnen zijn.
 - Opgave 3: Draai steeds een kwart draai verder. Bedenk samen hoe het volgende kwart eruitziet. Teken en kleur.
 - Opgave 4: De figuur bestaat uit 4 delen. Kleur de figuren zoals jij wilt. Ruil je leerwerkboek met de ander. Die tekent de figuur met dezelfde kleuren verder met een kwart draai. Ruil je leerwerkboek weer en ga zo door tot de figuur klaar is.
- 2 Loop rond, observeer en vraag steeds: Kun je deze figuur draaien of spiegelen? Hoe kun je dat zien? (Bij spiegelen kun je 2 helften op elkaar vouwen, bij draaien verandert de afbeelding niet als je een kwart en/of halve draai maakt.)

KIJK TERUG

15

- 1 Bespreek het Doen kort na: Waardoor was je verrast? Laat enkele kinderen het patroon tonen dat ze gemaakt hebben bij opgave 4. Laat andere kinderen reageren. Is het draaisymmetrisch, blijft het gelijk als je het een kwart draai draait?
- 2 De kinderen maken de Kijk terug in het leerwerkboek. Licht de opgave toe:
 - Laat het mannetje een kwart draai naar rechts maken. Welke kant kijkt hij dan op? Kruis aan.
- 3 Maak groepjes van 4.
 - Ga met je groepje zo staan als het mannetje in je boek. Ieder kijkt dus een andere kant uit. Je staat een kwart draai gedraaid ten opzichte van het kind naast je. Bedenk danspassen. Draai steeds met een kwart draai. Bedenk er ook bewegingen met je armen en handen bij. Zet muziek op en laat groepjes hun danspasjes uitvoeren op muziek. Laat de andere groepjes kijken of elke opstelling er van 4 kanten hetzelfde uitziet.

3" Steeds een kwart draai verder. Maak de figuren af.

4" Steeds een kwart draai verder. Maak de figuur af. bijvoorbeeld:

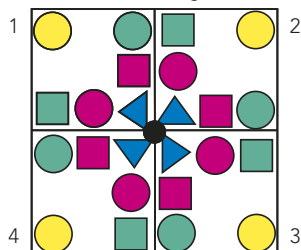
Kleur de figuur in vak 1.

Ruil je boek met een ander.

Maak de figuur van de ander verder af met een kwart draai.

Ruil weer van boek.

Ga zo door tot de figuur af is.

KIJK TERUG

Welke kant kijkt het mannetje uit als hij een kwart draai naar rechts maakt?

ZELFSTANDIG WERKEN

60

- 1 Vandaag krijgen jullie een toets over de doelen van het vorige blok. Die doelen heb je de afgelopen weken geoefend in de conditietraining. Er zit niets nieuws in deze toets.
- 2 Je begint met de tempo-opgave. Ik zet de timer op 2 minuten. Probeer in deze tijd zo veel mogelijk sommen goed te maken. Zet de timer en laat de kinderen werken.
- 3 Nu ga je verder. Je mag maximaal 10 minuten aan een opgave werken. Daarna begin je aan de volgende opgave. Als je eerder klaar bent, mag je meteen naar de volgende opgave. Zet de timer.
- 4 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is.

Lesdoelen

Materialen

Speed tempotoets

- toetsboek blok 7

- Drempel 4, rekenen t/m 100, bouwsteen C: aanvullen t/m een tiental en D: afhalen van een tiental.

Optellen en aftrekken

- Het kind kan optellen t/m 100 met de basisstrategie: rijgen en herkent de 'makkelijke' optelsommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

Vermenigvuldigen en delen

- Het kind kent de strategieën: $1 \times$ meer en $1 \times$ minder.
- Het kind kent de strategie: halveren en herhaalt de strategieën: $1 \times$ meer en $1 \times$ minder.

Meetkunde

- Het kind kan bij een getekend blokkenbouwsel de juiste gedraaide plattegrond vinden.

BLOK 7
TOETS

1
2
3

1 Reken uit.

$54 + \dots 6 = 60$	$96 + \dots 4 = 100$	$19 + \dots 1 = 20$	$25 + \dots 5 = 30$
$63 + \dots 7 = 70$	$64 + \dots 6 = 70$	$67 + \dots 3 = 70$	$41 + \dots 9 = 50$
$31 + \dots 9 = 40$	$77 + \dots 3 = 80$	$76 + \dots 4 = 80$	$53 + \dots 7 = 60$
$45 + \dots 5 = 50$	$28 + \dots 2 = 30$	$54 + \dots 6 = 60$	$72 + \dots 8 = 80$
$82 + \dots 8 = 90$	$89 + \dots 1 = 90$	$68 + \dots 2 = 70$	$66 + \dots 4 = 70$
$60 - \dots 3 = 57$	$50 - \dots 1 = 49$	$80 - \dots 8 = 72$	$70 - \dots 4 = 66$
$90 - \dots 4 = 86$	$70 - \dots 6 = 64$	$40 - \dots 6 = 34$	$50 - \dots 2 = 48$
$90 - \dots 2 = 88$	$90 - \dots 8 = 82$	$60 - \dots 4 = 56$	$30 - \dots 7 = 23$
$80 - \dots 5 = 75$	$50 - \dots 9 = 41$	$30 - \dots 7 = 23$	$90 - \dots 9 = 81$
$70 - \dots 7 = 63$	$40 - \dots 3 = 37$	$40 - \dots 5 = 35$	$60 - \dots 1 = 59$

1 Reken uit op de getallenlijn.

$18 + 24 = 42$

$61 + 38 = 99$

$29 + 19 = 48$

$48 + 27 = 75$

$54 + 28 = 82$

GA VERDER →

BEOORDELING EN VERVOLG

- 1 Bespreek in les 15 de toetsopgaven met de kinderen die een opvallend of onvoldoende toetsresultaat hebben behaald.
- 2 Kinderen met een toetsscore > 90% per toetsdoel komen in aanmerking voor compacting en een verrijkingsprogramma.
- 3 Plan extra rekentijd in voor kinderen die een doel nog niet beheersen. Gebruik hiervoor de remediëring in les 13 of 14 van het vorige blok.
- 4 Laat de kinderen die minimaal 32 sommen van de tempo-opgave goed hebben gemaakt, op tempo oefenen. Dit kan ook door het spelen van spellen, zie voor extra informatie het Spellenkatren in de Handleiding.
- 5 Van iedere toets is een schaduwtoets beschikbaar.

1 x meer, hoeveel meer?

$2 \times 4 = 8$ $\rightarrow$ $1 \times$ meer $\rightarrow 3 \times 4 = 12$ $8 + 4$

$2 \times 7 = 14$ $\rightarrow$ $1 \times$ meer $\rightarrow 3 \times 7 = 21$ $14 + 7$

$5 \times 6 = 30$ $\rightarrow$ $1 \times$ meer $\rightarrow 6 \times 6 = 36$ $30 + 6$

$5 \times 9 = 45$ $\rightarrow$ $1 \times$ meer $\rightarrow 6 \times 9 = 54$ $45 + 9$

$5 \times 8 = 40$ $\rightarrow$ $1 \times$ meer $\rightarrow 6 \times 8 = 48$ $40 + 8$

1 x minder, hoeveel minder?

$5 \times 7 = 35$ $\rightarrow$ $1 \times$ minder $\rightarrow 4 \times 7 = 28$ $35 - 7$

$5 \times 8 = 40$ $\rightarrow$ $1 \times$ minder $\rightarrow 4 \times 8 = 32$ $40 - 8$

$10 \times 3 = 30$ $\rightarrow$ $1 \times$ minder $\rightarrow 9 \times 3 = 27$ $30 - 3$

$10 \times 5 = 50$ $\rightarrow$ $1 \times$ minder $\rightarrow 9 \times 5 = 45$ $50 - 5$

$10 \times 9 = 90$ $\rightarrow$ $1 \times$ minder $\rightarrow 9 \times 9 = 81$ $90 - 9$

Welke sommen doe je met 1 x meer?
Zet daar een kruisje voor.
Reken alleen die sommen uit.

☒ $3 \times 6 = 18$	☒ $3 \times 3 = 9$	☒ $6 \times 4 = 24$
☐ $5 \times 9 = \dots$	☒ $6 \times 3 = 18$	☐ $7 \times 3 = \dots$
☒ $6 \times 7 = 42$	☐ $4 \times 3 = \dots$	☐ $9 \times 4 = \dots$

Welke sommen doe je met 1 x minder?
Zet daar een kruisje voor.
Reken alleen die sommen uit.

☒ $9 \times 4 = 36$	☐ $7 \times 3 = \dots$	☒ $9 \times 5 = 45$
☐ $8 \times 5 = \dots$	☒ $9 \times 6 = 54$	☒ $4 \times 6 = 24$
☒ $4 \times 5 = 20$	☐ $5 \times 6 = \dots$	☐ $3 \times 5 = \dots$

Welke sommen doe je met de helft?
Zet daar een kruisje voor.
Reken alleen die sommen uit.

☐ $4 \times 9 = \dots$	☐ $7 \times 5 = \dots$	☒ $5 \times 6 = 30$
☒ $5 \times 8 = 40$	☒ $5 \times 3 = 15$	☐ $6 \times 5 = \dots$
☒ $5 \times 5 = 25$	☒ $5 \times 4 = 20$	☐ $9 \times 5 = \dots$

Welke plattegrond hoort erbij?

LESVOORBEREIDING

Bepaal het startniveau van de kinderen:

- adhv jouw observatiegegevens;
- adhv de score in les 5*.

De kinderen kunnen zelf per doel hun score opzoeken:

- alle bolletjes gekleurd: verrijken: rekenplein 13 (zelfstandig);
- 1 of 0 bolletjes gekleurd: remediëren: les 13 (met leerkracht);
- overige scores: herhalen: les 13 (zelfstandig).

* Mocht uit de observatiegegevens een ander beeld blijken, pas dan het startniveau van het kind aan.

ZELFSTANDIG WERKEN

60

- 1 In deze les gaan we verder met de doelen van deze week.
- 2 Benoem welke kinderen naar het rekenplein gaan en wie met jou gaan remediëren. De anderen kunnen zelfstandig de opgaven van de les maken. *Op het rekenplein mag je zelf weten met welke opgave je begint en welke je daarna maakt.* In de handleiding bij les 15 vind je uitleg bij de rekenpleinopgaven.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is. Na remediëring en/of herhaling kunnen de kinderen verder naar het rekenplein.

Ga na waarom het kind remediëring nodig heeft. Pas de remediëring hierop aan.

REMEDIËRING DOEL 1

Voor dit type opgaven zijn het kunnen maken van sprongen van 10 terug vanaf een willekeurig getal op de getallenlijn, via de 10 rekenen op de getallenlijn ($21 - 8$) en kunnen aftrekken van een tienvoud ($40 - 2$) basisvereisten. Ga na of het kind hieraan voldoet.

- 1 Laat de som $57 - 20$ uitrekenen op de getallenlijn. *Welk getal schrijf je eerst op? (57) Waarom rechts? (Er gaat wat af.) Welke sprong maak je nu? (sprong van 20 of 2 sprongen van 10) Waar kom je uit? (37) Doe hetzelfde met de som $86 - 30$.*
- 2 Geef dan de som $45 - 8$. *Welk getal schrijf je eerst op? (45) Waarom rechts? (Er gaat wat af.) In hoeveel sprongen haal je de 8 eraf? (2) Waarom? (Je gaat over het tiental heen.) Welke sprong maak je eerst? (Afhalen tot 40, dat is 5.) Schrijf maar op de getallenlijn. Hoeveel moet er nog af? (3) Schrijf dat ook maar op de getallenlijn. Waar kom je uit? (37) Doe hetzelfde met de som $83 - 7$.*

Lesdoelen

Materialen

Optellen en aftrekken

- Doel 1: Het kind kan aftreksommen t/m 100 uitrekenen met de basisstrategie: rijgen en herkent de 'makkelijke' aftreksommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

Vermenigvuldigen en delen

- Doel 2: Het kind kent de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels.

- leerwerkboek blz. 26-27
- antwoordenboek blz. 26-27
- observatieformulier

BLOK 7

LES 13

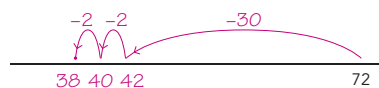
DOEL 1

1

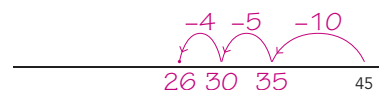
Reken uit op de getallenlijn.

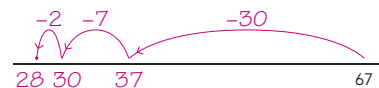
$$56 - 28 = 28$$

$$72 - 34 = 38$$

$$45 - 19 = 26$$

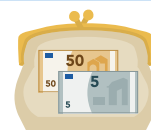
$$67 - 39 = 28$$

2

Hoeveel geld blijft er over?

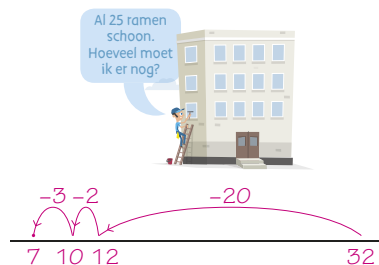
	som	hoeveel over?
34 euro	$55 - 34 = 21$	21 euro
18 euro	$55 - 18 = 37$	37 euro

3

Schrijf de som op en reken uit.

De flat heeft 32 ramen.

$$\text{som: } 32 - 25 = 7$$

antwoord: 7 ramen

$$\text{som: } 32 - 19 = 13$$

antwoord: 13 ramen

In deze les remediëren, herhalen of verrijken de kinderen de doelen uit de eerste week, afhankelijk van jouw observaties en de resultaten in les 5. Op de linkerbladzijde worden opgaven rond doel 1 aangeboden, op de rechterbladzijde opgaven rond doel 2.

De laatste opgave op iedere bladzijde is een transferopgave. In deze opgave laten de kinderen zien of zij het doel ook beheersen in een andere werkvorm of context.

OBSERVATIE

Bekijk het observatieformulier. Richt je remediëring op de observatiepunten die nog niet voldoende worden beheerst.

zelfstandig werken

60

DOEL 2

1

Reken uit.

Schrijf in de denkwolk aan welke steunsom je denkt.

$$10 \times 3 = 30$$

$$5 \times 3 = 15$$

$$10 \times 10 = 100$$

$$5 \times 10 = 50$$

$$10 \times 9 = 90$$

$$5 \times 9 = 45$$

$$10 \times 6 = 60$$

$$5 \times 6 = 30$$

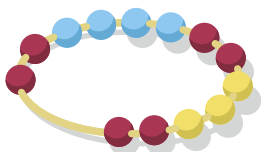
$$10 \times 7 = 70$$

$$5 \times 7 = 35$$

$$10 \times 8 = 80$$

$$5 \times 8 = 40$$

2

Hoeveel kralen heb je nodig?

	rode kralen	gele kralen	blauwe kralen
1 armband	6	3	4
2 armbanden	12	6	8
5 armbanden	30	15	20
10 armbanden	60	30	40

3

Bedenk de som en reken uit.

Een roos kost 2 euro.

Hoeveel kosten 10 rozen?

som: 10×2

antwoord: 20 euro

Een bos bloemen kost 9 euro.

Hoeveel kosten 5 bossen?

som: 5×9

antwoord: 45 euro

- 3 Geef dan de som $36 - 23$. Ga je over het tiental? (nee) Waar moet je dan naar kijken? (naar de eenheden, kijk of je over het tiental gaat) Welke sprong maak je eerst? (de tientallen: $36 - 20 = 16$) En dan? ($16 - 3 = 13$) Doe hetzelfde met de som $58 - 26$.
- 4 Laat de som $45 - 27$ uitrekenen op de getallenlijn. Welk getal schrijf je eerst op? (45) Aan welke kant? (Rechts, want er gaat wat af.) Welke sprong maak je eerst? (sprong van 20) Waar kom je uit? (25) Hoe ga je verder? (Eerst aftrekken tot 20, dat is 5.) Hoeveel moet er dan nog af? (2) Waar kom je uit? (18) Doe hetzelfde met de som $56 - 28$.

REMEDIËRING DOEL 2

Voor dit type opgaven zijn begrip van vermenigvuldigen en een goede vaardigheid in optellen t/m 100 en het gebruik van strategieën bij de steunsommen basisvereisten (halveren vanuit $10 \times$, verdubbelen van getallen 1 t/m 10). Ga na of het kind hieraan voldoet.

- 1 Schrijf de tientallen op van 100 t/m 10: 100, 90, 80, 70 enz. *Neem de helft van elk getal.* Oefen dit mondeling.
- 2 Schrijf op: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. *Neem het dubbele van elk getal.* Oefen dit mondeling. Let op of bovenstaande voldoende geautomatiseerd is. Zo niet, oefen deze vaardigheden dan dagelijks kort.
- 3 Bedenk een artikel met een prijs van € 6. *Als ik 2 van die dingen koop, welke som past daar dan bij? (2×6) Hoeveel moet ik betalen? (€ 12) Als ik er 10 koop, welke som hoort daar dan bij? (10×6) Hoeveel moet ik betalen? (€ 60) Ja, $10 \times$ zoveel, want we kopen ook $10 \times$ zoveel. Dan komt er een 0 achter. Er zijn kinderen die nog niet doorzien waarom die 0 erachter komt, maar dat inzicht kan later groeien.*

Kinderen die de remediëring/herhaling succesvol afsluiten, kunnen het volgende blok zelfstandig met de conditietraining beginnen. Is dit niet het geval, plan dan extra rekentijd in.

LESVOORBEREIDING

Bepaal het startniveau van de kinderen:

- adhv jouw observatiegegevens;
- adhv de score in les 10*.

De kinderen kunnen zelf per doel hun score opzoeken:

- alle bolletjes gekleurd: verrijken: rekenplein 14 (zelfstandig);
- 1 of 0 bolletjes gekleurd: remediëren: les 14 (met leerkracht);
- overige scores: herhalen: les 14 (zelfstandig).

* Mocht uit de observatiegegevens een ander beeld blijken, pas dan het startniveau van het kind aan.

ZELFSTANDIG WERKEN

60

- 1 In deze les gaan we verder met de doelen van deze week.
- 2 Benoem welke kinderen naar het rekenplein gaan en wie met jou gaan remediëren. De anderen kunnen zelfstandig de opgaven van de les maken. *Op het rekenplein mag je zelf weten met welke opgave je begint en welke je daarna maakt.* In de handleiding bij les 15 vind je uitleg bij de rekenpleinopgaven.
- 3 Bespreek wie wat gaat doen als hij klaar is. Na remediëring en/of herhaling kunnen de kinderen verder naar het rekenplein.

Ga na waarom het kind remediëring nodig heeft. Pas de remediëring hierop aan.

REMEDIËRING DOEL 3

Voor dit type opgaven zijn een voldoende vaardigheid in optellen en aftrekken tot 100 en begrip van de strategie 1 × meer en 1 × minder basisvereisten. Ga na of het kind hieraan voldoet.

- 1 Optellen en aftrekken van eenheden over het tiental (in 2 sprongen via het tiental) moet vlot beheerst worden. Oefen dit zo nodig eerst.
- 2 De steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ moeten geautomatiseerd zijn. Ga na of dit zo is.
- 3 Bespreek dan nog eens de strategie 1 × meer en 1 × minder aan de hand van een eenvoudig verhaal, zoals in les 7.

 In 1 zak zitten 4 appels. Hoeveel appels zitten er dan in 2 zakken? (8) Welke som hoort daarbij? ($2 \times 4 = 8$) Dat is een makkelijke som, een steunsom. Die ken je. Hoeveel appels zitten er in 3 zakken? (12) Welke som hoort daarbij? (3×4) Hoe reken je dat uit? (1 × meer: $8 + 4 = 12$) Ja, het is een hele zak meer, 4 appels meer. Je weet 2×4 , dan weet je ook 3×4 . Dat is 1 × meer, een hele zak appels meer. Doe hetzelfde van $10 \times$ naar $9 \times$, van $5 \times$ naar $6 \times$ en van $5 \times$ naar $4 \times$. Bespreek steeds: Wat gebeurt er in het verhaal? Welke som wordt het? Hoe reken je?

Lesdoelen

Materialen

Vermenigvuldigen en delen

- Doel 3: Het kind beheerst de strategieën: 1 × meer en 1 × minder.

- leerwerkboek blz. 30-31
- antwoordenboek blz. 30-31
- observatieformulier

Tijd

- Doel 4: Het kind kan een maandkalender aflezen en aan de hand van een maandkalender een datum bepalen.

BLOK 7

LES 14

DOEL 3

1

Schrijf de som op en reken uit.

$4 \times 2 = 8$	← 1 × minder	$5 \times 2 = 10$	→ 1 × meer	$6 \times 2 = 12$
$4 \times 5 = 20$	← 1 × minder	$5 \times 5 = 25$	→ 1 × meer	$6 \times 5 = 30$
$4 \times 9 = 36$	← 1 × minder	$5 \times 9 = 45$	→ 1 × meer	$6 \times 9 = 54$
$4 \times 4 = 16$	← 1 × minder	$5 \times 4 = 20$	→ 1 × meer	$6 \times 4 = 24$

$4 \times 8 = 32$	← 1 × minder	$5 \times 8 = 40$	→ 1 × meer	$6 \times 8 = 48$
$4 \times 3 = 12$	← 1 × minder	$5 \times 3 = 15$	→ 1 × meer	$6 \times 3 = 18$
$4 \times 6 = 24$	← 1 × minder	$5 \times 6 = 30$	→ 1 × meer	$6 \times 6 = 36$
$4 \times 7 = 28$	← 1 × minder	$5 \times 7 = 35$	→ 1 × meer	$6 \times 7 = 42$

2

Reken uit.

×	4	5	7
3	12	15	21
6	24	30	42
9	36	45	63

3

Wat staat er onder de vlek?

$2 \times 8 = 16$	$10 \times 5 = 50$	$5 \times 7 = 35$
$3 \times 8 = 24$	$9 \times 5 = 45$	$4 \times 7 = 28$
$5 \times 6 = 30$	$5 \times 3 = 15$	$10 \times 9 = 90$
$6 \times 6 = 36$	$4 \times 3 = 12$	$9 \times 9 = 81$

In deze les remediëren, herhalen of verrijken de kinderen de doelen uit de tweede week, afhankelijk van jouw observaties en de resultaten in les 10. Op de linkerbladzijde worden opgaven rond doel 3 aangeboden, op de rechterbladzijde opgaven rond doel 4.

De laatste opgave op iedere bladzijde is een transferopgave. In deze opgave laten de kinderen zien of zij het doel ook beheersen in een andere werkvorm of context.

OBSERVATIE

Bekijk het observatieformulier. Richt je remediëring op de observatiepunten die nog niet voldoende worden beheerst.

zelfstandig werken

DOEL 4

1

Kijk naar de kalender van mei.

Op welke dag zijn de kinderen jarig?

mei						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
29	30	1 Max	2	3	4	5
6	7	8	9	10 Noor	11	12
13 Fatima	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26 Pim
27	28	29	30	31	1	2

Max is jarig op woensdag 1 mei.

Noor is jarig op vrijdag 10 mei.

Fatima is jarig op maandag 13 mei.

Pim is jarig op zondag 26 mei.

2

Kijk naar de kalender van mei bij opgave 1.

Tom is 4 dagen voor Noor jarig. Tom is jarig op 6 mei.

Kai is 2 weken na Noor jarig. Kai is jarig op 24 mei.

Fleur is op de laatste dag van de maand jarig. Fleur is jarig op 31 mei.

Laila is op de laatste dinsdag jarig. Laila is jarig op 28 mei.

3

Kijk naar de kalender van maart.

maart					
ma	di	wo	do	vr	za
28	1	2	3	4	5
7	8	9	10	11	12
14	15	16	17	18	19
21	22	23	24	25	26
28	29	30	31	1	2
5	6	7	8	9	10
12	13	14	15	16	17
19	20	21	22	23	24
26	27	28	29	30	31

Vandaag is het 16 maart.

Over 4 dagen is het zondag

20 maart.

5 dagen geleden was het vrijdag

11 maart.

Morgen is het donderdag

17 maart.

Gisteren was het dinsdag

15 maart.

REMDIËRING DOEL 4

Voor dit type opgaven is het kennen van de namen van de dagen en de maanden een basisvereiste. Ga na of het kind hieraan voldoet.

- 1 Ga na of het kind de afkortingen van de dagen van de week begrijpt.
- 2 Ga na of het kind een datum kan aanwijzen op de kalender van mei bij opgave 1. *Wijs aan: 7 mei. Hoe zie je dat? (Er staat een 7.) Welke dag is 7 mei? (dinsdag) Hoe zie je dat? (Je kijkt in dezelfde kolom, bovenaan.)* Herhaal de vragen met een andere datum.
- 3 *Wijs de kolom van woensdag eens aan. Wat is de datum van de eerste woensdag? (1 mei) Welke data hebben de andere woensdagen? (8, 15, 22 en 29 mei)*
- 4 *Wijs aan: 19 mei. Welke dag is het over 3 dagen? (woensdag 22 mei) Hoe doe je dat? (Je begint bij 19 mei en telt 3 dagen verder.)* Herhaal dit met soortgelijke vragen.

Kinderen die de remediëring/herhaling succesvol afsluiten, kunnen het volgende blok zelfstandig met de conditietraining beginnen. Is dit niet het geval, plan dan extra rekentijd.

LESVOORBEREIDING

In les 15 is er ruimte om het blok af te sluiten. Denk aan de volgende mogelijkheden:

- De kinderen die nog niet aan een rekenplein zijn toegekomen, kunnen dit nu gaan doen.
- Bespreek opgaven van de rekenpleinen na met de kinderen die al in les 13 en 14 op het rekenplein zijn gestart.
- Bespreek de toetsopgaven met de kinderen die opvallende toetsresultaten hebben behaald.
- Laat de rekenspelletjes spelen.

Eindig met de blokevaluatie en vooruitblik.

ZELFSTANDIG WERKEN

50

1 In deze les gaan we het blok afsluiten.

2 Bespreek wie wat gaat doen.

REKENPLEIN LES 13

- 1 Je moet precies op 0 uitkomen. Kijk naar de eenheden: welke zijn samen 10?
- 2 Elk antwoord hoort bij een letter.
- 3 Begin met de 2 sommen waar je het antwoord achter moet zetten.
- 4 Maak sommen met het aantal ogen dat je hebt gegooid en reken die uit.
- 5 De bewerking staat op de machine.
- 6 Bovenaan staat de prijs per stuk. Wat kosten de gekochte spullen samen?

Lesdoelen

Materialen

Optellen en aftrekken

- Het kind kan aftreksommen t/m 100 uitrekenen met de basisstrategie: rijgen en herkent de 'makkelijke' aftreksommen waarbij de eenheden niet over het tiental gaan.

Vermenigvuldigen en delen

- Het kind kent de steunsommen $2 \times$, $5 \times$ en $10 \times$ van alle tafels.

Vermenigvuldigen en delen

- Het kind beheerst de strategieën: $1 \times$ meer en $1 \times$ minder.

Tijd

- Het kind leert een maandkalender aflezen en aan de hand van een maandkalender een datum bepalen.

- leerwerkboek blz. 28-29 en 32-33
- antwoordenboek blz. 28-29 en 32-33
- toetsboek blok 7

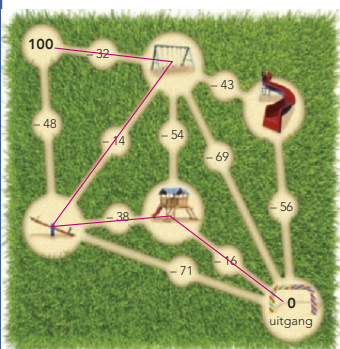
BLOK 7 LES 13

REKENPLEIN

Wat heeft een kers die van de schommel is gevallen?

Welke weg?

Je begint met 100 punten. Welke weg moet je nemen om op 0 uit te komen? Teken de weg.

Welk getal staat er onder de ballonnen?

$$\begin{array}{rcl} 54 & - & 18 = 36 \\ 47 & - & 19 = 28 \\ 105 & - & 58 = 47 \\ 78 & - & 54 = 24 \\ 94 & - & 75 = 19 \\ 85 & - & 19 = 66 \end{array}$$

rode ballon = 54
gele ballon = 47
blauwe ballon = 19

Gooi en maak sommen.

Bijvoorbeeld:
 $2 \times 7 = 14$
 $5 \times 4 = 20$
 $10 \times 6 = 60$

$$\begin{array}{rcl} 2 \times 5 & = & 10 \\ 5 \times 10 & = & 50 \\ 10 \times 8 & = & 80 \end{array}$$

$$\begin{array}{rcl} 2 \times 11 & = & 22 \\ 5 \times 9 & = & 45 \\ 10 \times 4 & = & 40 \end{array}$$

Wat komt eruit?

Erin:	Eruit:
5	25
6	30
8	40
3	15
9	45

Schrijf de kassabon.

6 euro	4 euro	8 euro
3 euro		

Kassabon 1	Kassabon 2
2 pakken 8 euro	10 pakken 60 euro
5 pakken 30 euro	5 pakken 20 euro
10 stuks 30 euro	2 dozen 16 euro
TOTAAL 68 euro	TOTAAL 96 euro

Reken de sommen uit.

Zoek de goede letter erbij.

$35 - 13 = 22$	$48 - 21 = 27$	$57 - 32 = 25$	$28 - 12 = 16$	$69 - 32 = 37$
K	N	A	P	!

16 = P	36 = ?
22 = K	25 = A
23 = E	17 = R
37 = !	27 = N

zelfstandig werken

50

blokevaluatie en vooruitblik

10

REKENPLEIN LES 14

- 1 In een schrikkeljaar komt er een dag bij in februari.
- 2 De bewerking staat op de machine.
- 3 Bij elk antwoord hoort een letter.
- 4 Kleur eerst de dagen waarop piloot Paul werkt, dan kun je de vragen gemakkelijker beantwoorden.
- 5 Gebruik keersommen om dit uit te rekenen.
- 6 Vul eerst de verjaardag van Anne in.

BLOKEVALUATIE EN VOORUITBLIK 10

- 1 Laat de kinderen het scorebord van dit blok voor in het leerwerkboek invullen.
- 2 Inventariseer en bespreek wat de kinderen op het scorebord hebben ingevuld.
- 3 In het volgende blok werken jullie zelfstandig aan deze doelen in de conditietraining.
- 4 Bekijk de rekenmuur en wijs op de gearceerde bouwstenen. In het volgende blok maken jullie ook dit soort opgaven in de conditietraining. Jullie leren om dit vlot te doen.

BLOK 7
LES 14

REKENPLEIN

Los de raadsels op.

Het is 2023.
Mark is jarig op zondag 15 januari.
Sanne is jarig op maandag 27 maart.

2024 is een schrikkeljaar.
Op welke dag zijn Mark en Sanne in 2024 jarig?

Mark opmaandag 15 januari.

Sanne opwoensdag 27 maart.

Op welke dag zijn Mark en Sanne in 2025 jarig?

Mark opwoensdag 15 januari.

Sanne opdonderdag 27 maart.

Hamid is jarig op 29 februari.
Hij is nu 49 jaar oud.
Hoeveel verjaardagen heeft Hamid echt op zijn geboortedag kunnen vieren?

12 keer: $12 \times 4 = 48$

Wat is geel en knaalt?

Wat komt eruit?

Erin:	Eruit:
2	8
4	16
6	24
7	28
9	36

Erin:	Eruit:
2	12
3	18
5	30
8	48
9	54

Paul is piloot.

Hij vertrekt op 1 december.
Hij is steeds 3 dagen weg (x) en daarna 2 dagen vrij (o).

december						
ma	di	wo	do	vr	za	zo
30	1 vrijdag	2	3	4	5 Sinterklaas	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25 tweede kerstdag	26 tweede kerstdag	27
28	29	30	31 oudejaar	1 Nieuwjaar	2	3

Heeft Paul met Sinterklaas vrij? ja | nee

Heeft Paul op eerste kerstdag vrij? ja | nee

En op tweede kerstdag? ja | nee

Is Paul met oudjaar en Nieuwjaar vrij? ja | nee

Op welke datum in januari heeft Paul zijn eerste vrije dag?

3 januari

Hoeveel poten?

1 mier heeft 6 poten.
3 mieren hebben 18 poten.
6 mieren hebben 36 poten.
9 mieren hebben 54 poten.

1 spin heeft 8 poten.
4 spinen hebben 32 poten.
9 spinen hebben 72 poten.
11 spinen hebben 88 poten.

Knaalgeel!

Reken uit.

Welke letters horen erbij? Vul in.

1	$6 \times 5 = 30$	7	$6 \times 6 = 36$	15 = i
2	$4 \times 8 = 32$	8	$3 \times 9 = 27$	16 = e
3	$4 \times 4 = 16$	9	$9 \times 6 = 54$	24 = m
4	$3 \times 8 = 24$	10	$6 \times 4 = 24$	27 = l
5	$9 \times 7 = 63$	11	$6 \times 8 = 48$	30 = z
6	$3 \times 5 = 15$			32 = w
				36 = p
				48 = o
				54 = d
				63 = d

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
z	w	e	m	d	i	p	l	o	m	a

Wanneer zijn de kinderen jarig?

Kleur de datum in de goede kleur.

Anne is jarig op de tweede woensdag van de maand.
Bob is 1 week later jarig.
Koen is in de laatste week jarig, maar niet tegelijk met iemand anders.
Daan is 13 dagen na Bob jarig.
Evi is 3 weken na Anne jarig.

september

ma	di	wo	do	vr	za	zo
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	1	2	3	4